

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
27 січня 2022 року,
протокол № 4.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

27 січня 2022 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 074 (281) Публічне управління та адміністрування
галузі знань 07 (28) Управління та адміністрування (Публічне
управління та адміністрування)
за денною формою навчання

РОЗРОБНИКИ:

Доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент
14 січня 2022 року

_____ Роман ГАВРІК

Старша викладачка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
14 січня 2022 року

_____ Катерина ВЛАДОВСЬКА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
18 січня 2022 року, протокол № 6.

В.о. завідувача кафедри, доктор юридичних
наук, професор
18 січня 2022 року

_____ Ігор САМСІН

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка
20 січня 2022 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

Обліковий обсяг – 4,22 ум.др.арк.

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	3
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	3
	1.2. Лекції	–	3
	1.3. Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	–	5
	1.4. Самостійна робота студентів	–	11
	1.5. Індивідуальні завдання	–	30
	1.6. Підсумковий контроль	–	31
2.	Схема нарахування балів	–	33
3.	Рекомендовані джерела	–	35
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	50

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС	Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Адміністративна юстиція як інститут судового захисту	10	2	2	-	-	6	11	1	-	-	-	10
2.	Організація адміністративного судочинства	16	4	4	-	-	8	13	1	-	-	-	12
3.	Проведення в адміністративному суді першої інстанції	12	2	2	-	-	8	13	1	1	-	-	11
4.	Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ	15	4	4	-	-	7	14	1	1	-	-	12
5.	Перегляд судових рішень у адміністративних справах	14	4	4	-	-	6	12	1	1	-	-	10
6.	Виконання судових рішень в адміністративних справах	8	2	2	-	-	4	12	1	1	-	-	10
	Усього годин:	75	18	18	-	-	39	75	6	4	-	-	65

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Адміністративна юстиція як інститут судового захисту	2
1.1.	Становлення та розвиток адміністративної юстиції в Україні та світі.	
1.2.	Правова природа адміністративного судочинства: поняття, ознаки, завдання та зміст.	
1.3.	Законодавчі основи (джерела) адміністративного судочинства.	
1.4.	Основні засади (принципи) адміністративного судочинства.	
1.5.	Основні моделі адміністративної юстиції в зарубіжних країнах.	

1	2	3
2.	Організація адміністративного судочинства	4
2.1.	Адміністративна юрисдикція: поняття та види.	
2.2.	Форми адміністративного судочинства: загальне і спрощене.	
2.3.	Докази і доказування в адміністративному судочинстві.	
2.4.	Строки в адміністративному судочинстві.	
2.5.	Характеристика адміністративно-процесуального статусу учасників справи.	
2.6.	Процесуальний статус інших учасників судового процесу.	
2.7.	Поняття та види заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.	
3.	Провадження в адміністративному суді першої інстанції	2
3.1.	Адміністративний позов: поняття, форма, зміст, вимоги.	
3.2.	Відкриття провадження в адміністративній справі.	
3.3.	Підготовче провадження.	
3.4.	Врегулювання спору за участі судді.	
3.5.	Розгляд справи по суті та ухвалення судового рішення.	
4.	Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ	4
4.1.	Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження. а	
4.2.	Особливості розгляду справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.	
4.3.	Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів.	
4.4.	Особливості провадження у справах, пов'язаних з виборчим процесом, процесом референдуму чи реалізації права на мирні зібрання.	
4.5.	Особливості провадження у адміністративних справах за участю митних та податкових органів.	
4.6.	Розгляд окремих категорій адміністративних справ за позовами суб'єктів владних повноважень.	
4.7.	Особливості провадження у зразковій справі.	
4.8.	Розгляд типових справ.	
5.	Перегляд судових рішень у адміністративних справах	4
5.1.	Провадження щодо перегляду судових рішень у апеляційному порядку.	
5.2.	Касаційне провадження у адміністративному судочинстві.	
5.3.	Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.	
6.	Виконання судових рішень в адміністративних справах	2
6.1.	Порядок набрання судовими рішеннями законної сили.	
6.2.	Примирення сторін у процесі виконання.	
6.3.	Відстрочення і розстрочення виконання. Зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення.	
6.4.	Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.	
	Усього	18

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Адміністративна юстиція як інститут судового захисту

Питання для усного опитування та дискусії

1. Вітчизняний досвід становлення адміністративної юстиції.
2. Адміністративне судочинство: поняття, завдання.
3. Особливості адміністративної юстиції у зарубіжних країнах.
4. Поняття основних засад (принципів) адміністративного судочинства.
5. Характеристика принципів адміністративного судочинства: верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адміністративне судочинство, адміністративний процес, адміністративна юстиція, завдання адміністративного судочинства, адміністративна справа, публічні права та інтереси, континентальна і англо-американська модель адміністративної юстиції; основні засади (принципи) адміністративного судочинства, верховенство права, рівність усіх учасників судового процесу, гласність судового процесу, відкритість судового процесу, повне фіксування судового процесу технічними засобами, змагальність сторін, диспозитивність, офіційне з'ясування всіх обставин у справі, обов'язковість судового рішення, право на апеляційний перегляд справи, право на касаційне оскарження судового рішення, розумність строків, неприпустимість зловживання процесуальними правами, відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: поняття та ознаки адміністративної юстиції; співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція»; завдання адміністративного судочинства; відмінність адміністративного судочинства від інших видів судочинства; ознаки публічно-правових відносин; основні сучасні моделі адміністративної юстиції в зарубіжних країнах; особливості адміністративної юстиції Франції; адміністративна юстиція Німеччини; адміністративна юстиція інших країн романо-германської моделі; адміністративна юстиція Великобританії та США; поняття основних засад (принципів) адміністративного судочинства; значення принципів адміністративного судочинства; система основних засад (принципів) адміністративного судочинства; загальні та процесуальні принципи адміністративного судочинства; «неписані» принципи адміністративного судочинства; зміст основних засад (принципів) адміністративного судочинства; особливості реалізації принципів адміністративного судочинства; верховенство права у рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини; правила застосування джерел права судом; аналогія закону та аналогія права; зміст права на перегляд справи та оскарження судового рішення; відповідальність за невиконання судових рішень; обмеження відкритості інформації щодо справи; гарантії гласності і відкритості інформації щодо справи; наслідки порушення принципів адміністративного судочинства.

Семінарське заняття 2-3

Тема 2. Організація адміністративного судочинства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Предмет адміністративної юрисдикції.

2. Система адміністративних судів.
3. Види юрисдикції: предметна, інстанційна, територіальна юрисдикція (підсудність).
4. Докази: поняття, класифікація, правила допустимості, способи забезпечення.
5. Строки в адміністративному судочинстві: поняття, види, наслідки пропущення.
6. Судові виклики, повідомлення та порядок їх надсилання.
7. Класифікація учасників судового процесу.
8. Адміністративна процесуальна право- та дієздатність.
9. Характеристика адміністративно-процесуального статусу учасників справи.
10. Види представників в адміністративному процесі. Повноваження представника у суді.
11. Процесуальний статус помічника судді, секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, експерта з питань права, спеціаліста, перекладача.
12. Поняття та види заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: юрисдикція адміністративних судів, адміністративний суд, підсудність адміністративних справ, види юрисдикції адміністративних справ, докази і доказування в адміністративному судочинстві, процесуальні строки, строк звернення до адміністративного суду, повістка; адміністративна процесуальна правосуб'єктність, адміністративна процесуальна правоздатність, адміністративна процесуальна дієздатність, учасники судового процесу, учасники справи, позивач, відповідач, треті особи, представник, законний представник, інші учасники судового процесу, помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, спеціаліст, перекладач; заходи процесуального примусу, штраф, привід, попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів; справи, на які не поширюється юрисдикція адміністративних судів; предметна юрисдикція; розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів; розгляд кількох пов'язаних між собою вимог; інстанційна юрисдикція; територіальна юрисдикція (підсудність); підсудність справ за вибором позивача; підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача; виключна підсудність; підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя; передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого; недопустимість спорів про підсудність; наслідки порушення правил підсудності; засоби доказування; належність доказів; правила допустимості доказів; достовірність доказів; достатність доказів; обов'язок доказування; роль суду в доказуванні; підстави звільнення від доказування; подання доказів; витребування доказів; огляд доказів за їх місцезнаходженням; огляд речових доказів, що швидко псуються; судові доручення щодо збирання доказів та їх виконання; звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави; виконання в Україні судових доручень іноземних судів; оцінка доказів; показання свідків; пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників як засіб доказування; письмові та речові докази; електронні докази; поняття та види судових експертиз; висновок експерта; висновок експерта у галузі права; процесуальні строки; розумність процесуальних строків; обчислення процесуального строку; поновлення та продовження процесуальних строків; поняття строку звернення до адміністративного суду; загальний строк звернення до адміністративного суду; спеціальні строки звернення до адміністративного суду; наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду; судові виклики і повідомлення та порядок їх надсилання; вручення повістки; час вручення повістки; наслідки відмови від одержання повістки; виклик (повідомлення) шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою; виклик (повідомлення) відповідача, третіх осіб, свідків, місце проживання (перебування) яких невідоме; поняття адміністративної процесуальної правосуб'єктності; носії

адміністративної процесуальної правосуб'єктності; виникнення та припинення адміністративної процесуальної правоздатності; виникнення та припинення адміністративної процесуальної дієздатності; класифікація учасників судового процесу; права та обов'язки учасників справи; неприпустимість зловживання процесуальними правами; позивач та відповідач як сторони в адміністративному процесі; випадки, встановлені законом щодо можливості позовів суб'єкта владних повноважень; права та обов'язки сторін; заміна неналежної сторони; права та обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору; права та обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги на предмет спору; процесуальне правонаступництво; участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб; завдання участі у справі представника; загальні вимоги до особи, яка може бути представником; види представників в адміністративному процесі; коло осіб, які не можуть бути представниками; повноваження представника у суді; документи, що підтверджують повноваження представників; процесуальний статус помічника судді; процесуальний статус секретаря судового засідання; процесуальний статус судового розпорядника; процесуальний статус свідка; процесуальний статус експерта; процесуальний статус експерта з питань права; процесуальний статус спеціаліста; процесуальний статус перекладача; підстави застосування заходів процесуального примусу; порядок застосування заходів процесуального примусу; види заходів процесуального примусу; характеристика попередження; характеристика видалення із залу судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом; привід; штраф.

Семінарське заняття 4

Тема 3. Провадження в адміністративному суді першої інстанції

Питання для усного опитування та дискусії

1. Звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом.
2. Відкриття провадження в адміністративній справі.
3. Підготовче провадження.
4. Врегулювання спору за участі судді.
5. Розгляд справи по суті.
6. Ухвалення судового рішення.
7. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: позовне провадження, стадія провадження, адміністративний позов, позовна заява, відкриття провадження в адміністративній справі, підстави залишення позовної заяви без руху, підстави та наслідки повернення позовної заяви, підстави та наслідки відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, підстави залишення позовної заяви без розгляду, підготовче провадження, розгляд справи по суті, ухвалення судового рішення, спрощене позовне провадження.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: суб'єкти права на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом; стадії провадження у суді першої інстанції; вимоги до позовної заяви; структура позовної заяви; зміна адміністративного позову; відмова від адміністративного позову; підстави забезпечення позову; види забезпечення позову; порядок розгляду заяви про забезпечення позову; заміна одного заходу забезпечення позову іншим; виконання ухвали про забезпечення позову; скасування заходів забезпечення позову; відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову; залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви; підстави та наслідки відмови у відкритті провадження в адміністративній справі; відкриття провадження в адміністративній справі; об'єднання і роз'єднання позовів; завдання та строк підготовчого провадження; подання відзиву; подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву; пред'явлення зустрічного позову; мета і строк проведення підготовчого засідання; порядок проведення підготовчого засідання; подання

відповіді на відзив та заперечення; судові рішення у підготовчому засіданні; підстави проведення врегулювання спору за участю судді; порядок призначення врегулювання спору за участю судді; порядок проведення врегулювання спору за участю судді; строк проведення врегулювання спору за участю судді; припинення врегулювання спору за участю судді; відмова від позову та визнання позову; примирення сторін; виконання умов примирення; завдання розгляду справи по суті; строки розгляду адміністративної справи; судові засідання; участь у судовому засіданні в режимі відео конференції; обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання; відкриття судового засідання; розгляд заяв та клопотань; наслідки неявки в судове засідання учасника справи; наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста; з'ясування обставин справи та дослідження доказів; вступне слово учасників справи; порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів; відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні; судові дебати; таємниця нарадчої кімнати; підстави зупинення провадження у справі; поновлення провадження у справі; підстави і наслідки закриття провадження у справі; підстави залишення позову без розгляду; поняття та види судових рішень; вимоги до судових рішень; порядок ухвалення судових рішень; повноваження суду при вирішенні справи; проголошення судового рішення; справи, що розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження; строк розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження; клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження; вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження; особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні; особливості розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження; особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності.

Семінарське заняття 5-6

Тема 4. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ

Питання для усного опитування та дискусії

1. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження. а Особливості розгляду справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.
2. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів.
3. Особливості провадження у справах, пов'язаних з виборчим процесом, процесом референдуму чи реалізації права на мирні зібрання.
4. Особливості провадження у адміністративних справах за участю митних та податкових органів.
5. Розгляд окремих категорій адміністративних справ за позовами суб'єктів владних повноважень.
6. Особливості провадження у зразковій справі.
7. Розгляд типових справ.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: складна справа, термінова адміністративна справа, типова справа, зразкова справа, спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності, виборчі спори, справи за позовами суб'єктів владних повноважень.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: право на подання адміністративного позову щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень; строк розгляду справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень; особливості обчислення строків у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму; особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень; обов'язок опублікувати оголошення про відкриття провадження в адміністративній справі щодо оскарження нормативно-правового акта; наслідки

визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним; особливості повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгляду окремих категорій адміністративних справ; особливості подання заяв по суті справи в окремих категоріях адміністративних справ; особливості обчислення процесуальних строків в окремих категоріях адміністративних справ; особливості проголошення та вручення судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ; особливості апеляційного та касаційного оскарження судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ; особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження; особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму; особливості провадження у справах за адміністративними позовами: органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань; про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань; особливості провадження у справах: щодо гарантованого забезпечення потреб оборони; за зверненням органів доходів і зборів; за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них; про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності; з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності; з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця; за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України; за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства; розгляд типових та зразкових справ; особливості провадження у зразковій справі; особливості провадження у типовій справі.

Семінарське заняття 7-8

Тема 5. Перегляд судових рішень

Питання для усного опитування та дискусії

1. Апеляційна скарга як підстава відкриття апеляційного провадження.
2. Провадження щодо перегляду судових рішень у апеляційному порядку.
3. Повноваження адміністративного суду апеляційної інстанції.
4. Особливості подання касаційної скарги в адміністративному судочинстві.
5. Касаційне провадження у адміністративному судочинстві.
6. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.
7. Перегляд судових рішень за виключними обставинами.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: апеляційне провадження, касаційне провадження, перегляд судових рішень, нововиявлені обставини, виключні обставини.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: завдання апеляційної інстанції; суд апеляційної інстанції; порядок і строки апеляційного оскарження; форма та зміст апеляційної скарги; порядок подання апеляційної скарги; залишення апеляційної скарги без руху; повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції; підстави для відмова у відкритті апеляційного провадження; відкриття апеляційного провадження; відзив на апеляційну скаргу; закриття апеляційного провадження; межі перегляду судом апеляційної інстанції; апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами; порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції; примирення сторін під час апеляційного провадження; повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судове рішення; підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення - без змін; підстави для скасування

судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення; підстави для скасування рішення суду і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю; підстави для скасування рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позовної заяви без розгляду у відповідній частині; підстави для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції; судові рішення суду апеляційної інстанції; суд касаційної інстанції; право на касаційне оскарження; строк на касаційне оскарження; форма і зміст касаційної скарги; порядок подання касаційної скарги; підстави залишення касаційної скарги без руху та повернення касаційної скарги; відмова у відкритті касаційного провадження; відкриття касаційного провадження; відзив на касаційну скаргу; підстави закриття касаційного провадження; підготовка справи до касаційного розгляду; межі перегляду судом касаційної інстанції; строк розгляду касаційної скарги; касаційний розгляд справи у судовому засіданні; касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами; підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду; порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду; відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження; повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги; підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін; підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення; підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині; підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд; підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині; судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття; порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи; підстави для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами; підстави для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами; право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; форма та зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами; відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки; порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; судові рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Семінарське заняття 9

Тема 6. Виконання судових рішень в адміністративних справах

Питання для усного опитування та дискусії

1. Порядок набрання судовими рішеннями законної сили.
2. Примирення сторін у процесі виконання.
3. Відстрочення і розстрочення виконання.
4. Зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення.
5. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: судові рішення, ухвала, постанова, рішення, виконання судового рішення, набрання законної сили, законна сила судових рішень, мирова угода, відстрочення виконання,

розстрочення виконання, спосіб виконання судового рішення, порядок виконання судового рішення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: судові рішення в адміністративних справах та особливості їх виконання; види судових рішень; поняття набрання законної сили судовим рішенням; значення набрання законної сили судовим рішенням; набрання рішенням суду та ухвалою законної сили; набрання судовими рішеннями суду апеляційної інстанції законної сили; набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили; обов'язковість судових рішень; судові рішення, які виконуються негайно; порядок виконання судових рішень в адміністративних справах; звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання; виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню; зупинення виконання судового рішення; поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання; примирення сторін у процесі виконання; відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення; заміна сторони виконавчого провадження; поворот виконання судових рішень; особливості повороту виконання в окремих категоріях адміністративних справ; судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах; визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є важливою складовою частиною навчального процесу та має на меті закріплення та поглиблення знань і навичок, одержаних на усіх видах навчальних занять; підготовку до наступних занять, іспиту, формування культури розумової праці з чинними правовими нормами, законодавством та практикою його застосування. Під час самостійної роботи уточнюється коло питань, що підлягають вивченню по темі, аналізується та вивчається нормативний матеріал, наукові джерела, виконуються завдання.

Самостійна робота студента виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички з навчальної дисципліни. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані з обов'язковими посилання на використані джерела.

Самостійна робота студентів має бути логічно пов'язана з іншими видами навчальних занять. Однак вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми не бажано починати з самостійної роботи студентів.

Від якості самостійної підготовки студентів залежить якість семінарських занять, глибина їх теоретичного змісту й активність студентів.

Самостійна робота є методом глибокого вивчення і творчого засвоєння студентами навчальної програми.

Перевірка самостійної роботи студентів здійснюється викладачами, які проводять семінарські заняття з навчальної дисципліни.

Викладач може обрати один з наступних способів перевірки самостійної роботи:

- проведення перевірки конспектів опрацьованої літератури, яка рекомендується для вивчення теми навчальної дисципліни;
- фронтального усного опитування;
- письмового опитування;
- проведення тестування з вивчених тем;
- розв'язування ситуаційних завдань до навчальної дисципліни.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

Питання самостійної роботи виносяться на поточний і підсумковий семестровий контроль. Для самостійної роботи студентів з кожної теми надається рекомендована література

з якою студенти повинні ознайомитися для якісного виконання завдань на самостійну підготовку.

Загальні методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися із питаннями, що виносяться на самостійне вивчення студентами.
2. Уважно прочитати матеріал, викладений на лекції і занотований студентами до відповідної теми.
3. Ознайомитися із рекомендованою літературою до відповідної теми (як до семінарського заняття, так і самостійної роботи) і розширити одержані знання під час лекційного заняття (обсяг представлень про конкретні предмети і явища, що входять у сферу регулювання приватним правом).
4. За бажанням студент може підготувати коротке повідомлення (до десяти хвилин) з найбільш складного і цікавого питання.
5. У випадку необхідності студент може скористатися індивідуальними консультаціями викладача, який читає лекції, а також викладача, який проводить семінарські заняття у навчальній групі.

1.4.1. Завдання по темам:

Тема 1. Адміністративна юстиція як інститут судового захисту

Завдання 1. Використовуючи положення Розділу 1, 2 Кодексу адміністративного судочинства України, визначити, чи підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства така ситуація:

Громадянин Костенко П.П. звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, в якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко А.Л.

Завдання 2. Проаналізувавши ст. 5 Кодексу адміністративного судочинства України та ознайомившись зі способами судового захисту (ч.1 ст. 5 КАС України), вказати, який спосіб судового захисту необхідно обрати у наступних ситуаціях:

- а) розпорядник публічної інформації не надавав відповіді на усі питання на запит громадянина;
- б) спір між органом місцевого самоврядування і місцевою державною адміністрацією з приводу реалізації їхньої компетенції щодо здійснення делегованих повноважень;
- в) рішення міської ради суперечить Закону України;
- г) судове оскарження постанови адміністративної комісії про притягнення до адміністративної відповідальності;
- г) Головне управління Національної поліції у Хмельницькій області не провело повного розрахунку з поліцейським у день його звільнення із органів Національної поліції, не доплатило частину одноразової грошової допомоги при звільненні та не виплатило середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні із органів Національної поліції;
- д) судове оскарження припису Територіальної державної інспекції з питань праці.

Завдання 3. Вирішити задачу:

3.1. Верховний Суд відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі №1150/18-а за позовом Особа 1 до Центральної виборчої комісії про припинення діяльності з проведення підготовки виборів народних депутатів України та депутатів органів місцевого самоврядування за виборчими списками від політичних партій та виборчих блоків політичних партій, у зв'язку з тим, що проведення виборів за партійними списками порушує його конституційне право як виборця і громадянина України обирати депутата – фізичну особу і замість цього змушує його обирати партію (блок партій) – юридичну особу.

Чи є наявність публічно-правового спору? Чи поширюється юрисдикція

адміністративних судів на дану категорію справ? Чи правомірним є рішення Верховного Суду?

3.2. Розпорядженням голови районної адміністрації на підставі ст.ст. 6, 39 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» утворено комісію до складу якої було включено представників районної адміністрації сільської ради, територіального органу поліції. Комісія склала акт перевірки, яким зобов'язала власника земельної ділянки прибрати із сусідських земельних ділянок його власні будівельні матеріали.

Чи можна вважати комісію суб'єктом владних повноважень? Чи відповідає комісія визначенню «суб'єкт владних повноважень», передбаченого ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України? Чи буде перспективним оскарження акту цієї комісії в адміністративному суді?

3.3. У вересні 2018 року ОСОБА_1 звернулася до Верховного Суду із позовом, у якому просила зобов'язати Президента України, як гаранта Конституції України, зупинити дію постанови Кабінету Міністрів України № 389 від 4 квітня 2015 року «Про затвердження Порядку надання пільг окремим категоріям громадян з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї» (далі - постанова КМУ № 389), а також стягнути з Держави Україна на її користь матеріальну шкоду в розмірі 3120,00 гривень і моральну шкоду в розмірі 50000 гривень. В обґрунтування своїх вимог ОСОБА_1 зазначає, що постанова КМУ № 389, на її думку, є неконституційною, а тому Президент України, як гарант Конституції України був зобов'язаний реалізувати надане йому пунктом 15 статті 106 Основного Закону повноваження зупинити дію цієї постанови Уряду з мотивів її невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо її конституційності. Посилаючись на те, що внаслідок дії наведеної постанови КМУ і бездіяльності відповідача їй завдано матеріальну і моральну шкоду, ОСОБА_1 просила стягнути таку з Держави України на її користь.

Ознайомившись зі ст. 266 Кодексу адміністративного судочинства України, визначте, чи правомірний позов? Чи повинен суд розглядати такий спір? Які критерії перевірки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень використовують адміністративні суди у справах щодо їх оскарження? Чи не було втручання у дискреційні повноваження Президента України?

3.4. Біженець звернувся із позовом про визнання протиправними дій посадових осіб Відділу реєстрації місця проживання Управління з питань реєстрації Хмельницької міської ради щодо відмови у реєстрації за місцем проживання. Відмова мотивувалась відсутністю згоди інших користувачів квартири, у якій позивач мав намір зареєструватись. Біженець вказав, що така згода не передбачена Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року. У письмовому запереченні на позовну заяву відповідач представник відповідача пояснив, що Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року на біженців не поширюється, а тому немає перешкод у тому, щоб вимагати від них пред'явлення згоди власників (користувачів) квартири. Суд погодився із цим доводом відповідача та відмовив у задоволенні позову.

Чи правильно вчинив суд? Чому Ви так вважаєте?

3.5. ОСОБА_1 звернувся до суду із адміністративним позовом до Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області, Інспектора ОСОБА_2, в якому просить скасувати постанову у справі про адміністративне правопорушення за ст.ст.126, 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 21.01.2018 р. В обґрунтування поданого адміністративного позову посилається на те, що 21.01.2018 р. близько 07 год. 45 хв. ОСОБА_1, керуючи автомобілем марки «Опель Астра», державний номерний знак НОМЕР_1, по вул. Кам'янецькій у м. Хмельницькому в напрямку центру, був зупинений ОСОБА_2, де під час перевірки документів було виявлено, що у ОСОБА_1 відсутній страховий поліс.

В результаті чого, на ОСОБА_1 складено протокол про адміністративне правопорушення

ПС 2 №711830, та в подальшому винесено постанову про адміністративне правопорушення від 21.01.2018 р., якою ОСОБА_1 визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 126 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та накладено на нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу. Суд вирішив: 1) У задоволенні позовних вимог - відмовити повністю. 2) Рішення є остаточним та оскарженню не підлягає.

Чи обґрунтованим є позов ОСОБИ_1? За правилами якого судочинства слід розглядати це провадження? Чи допущено порушення принципу(-ів) адміністративного судочинства у цій справі?

3.6. ОСОБА_1 звернувся до Хмельницького окружного адміністративного суду із позовом про визнання незаконним наказу про проведення податкової перевірки, а також акта, оформленого за її результатами. У позовній заяві ОСОБА_1 вказав усі реквізити оскаржуваного акта, проте не надав його копію, мотивуючи це тим, що вона його немає, а контролюючий орган його не надає.

Суд, вивчивши матеріали справи, у ході спрощеного провадження відмовив у задоволенні позову, оскільки особа не довела свої вимоги згідно з ч.1 ст.77 Кодексу адміністративного судочинства України та не надала необхідні документи, клопотання про їх витребування також не подала.

Яку б Ви надали пораду ОСОБИ_1? Чи допущено судом порушення принципів адміністративного судочинства? Чи може така справа розглядатись у порядку спрощеного провадження? Ознайомтеся зі ст. 257 Кодексу адміністративного судочинства України.

Завдання 4. Проаналізувати ситуацію:

Окремі суди в ухвалі про відкриття провадження в адміністративній справі нерідко зобов'язують відповідача подати заперечення проти адміністративного позову.

Чи правомірно це, і чому Ви так вважаєте?

Питання для самоконтролю:

- Охарактеризуйте вітчизняний досвід становлення адміністративної юстиції.
- Розкрийте поняття адміністративної юстиції.
- Як співвідносяться поняття «адміністративний процес», «адміністративне судочинство», «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція»?
- Назвіть ознаки адміністративної юстиції.
- Дайте характеристику адміністративному судочинству як складовій адміністративної юстиції.
- У чому полягає завдання адміністративного судочинства?
- Охарактеризуйте основні сучасні моделі адміністративної юстиції в зарубіжних країнах.
- У яких нормативно-правових актах містяться положення, якими запроваджувалось адміністративне судочинство в Україні?
- Яка модель адміністративного судочинства в Україні?
- Що є основними засадами (принципами) адміністративного судочинства?
- Назвіть основні засади (принципи) адміністративного судочинства.
- Які є види принципів адміністративного судочинства?
- Чи закріплений принцип законності в адміністративному судочинстві?
- Назвіть особливий принцип адміністративного судочинства, притаманний лише цьому виду судочинства.
- Розкрийте зміст основних засад адміністративного судочинства: верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом; розумність строків розгляду

справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.

Тема 2. Організація адміністративного судочинства

Завдання 1. Використовуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України, заповнити таблицю:

Адміністративна процесуальна правосуб'єктність	
Адміністративну процесуальну правоздатність мають:	Адміністративну процесуальну дієздатність мають:

Завдання 2. Вирішити задачі:

2.1. Іван Василенко звернувся до окружного адміністративного суду з позовом про визнання незаконним рішення міської ради про відмову у звільненні його від сплати єдиного податку. Окружний адміністративний суд своєю ухвалою відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі, посилаючись на те, що справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, оскільки міська рада не є юридичною особою (юридичною особою є виконком цієї ради), а отже, відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України вона не має адміністративної процесуальної правосуб'єктності.

Чи належить справу розглядати за правилами адміністративного судочинства? Якому суду підсудна ця справа? Чи правильно вчинив суд, відмовляючи у відкритті провадження? Порадьте І. Василенку, як йому діяти далі.

2.2. Громадянин звернувся до Верховного Суду із позовною заявою до Верховної Ради України із вимогою скасувати Закон України «Про адміністративні послуги» як такий, що не відповідає Конституції України.

Чи належить розглядати таку справу у порядку адміністративного судочинства? Чи може Верховний Суд розглядати цю справу як суд першої інстанції?

2.3. ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Аудиторської палати України про скасування рішення № 183/1 від 11.10.2007 року, зобов'язання відновити дію сертифіката аудитора. Позов мотивовано тим, що 11.10.2007 року Аудиторська палата України прийняла рішення №183/1 про застосування стягнення, яким за неналежне виконання професійних обов'язків анульовано сертифікат аудитора ОСОБА_1. Підставою для прийняття відповідачем даного рішення є заява АКБ «Укрсоцбанк» від 12.09.2007 року, в якій скаржник зазначив про порушення аудитором ОСОБА_1 норм професійної етики, вимог стандартів аудиту та чинного законодавстві при наданні аудиторських послуг ОСОБА_2. Позивач вважає рішення Аудиторської палати України необґрунтованим, таким, що суперечить вимогам чинного законодавства України та порушує його права та законні інтереси. Так, на думку позивача, при прийнятті оскаржуваного рішення відповідачем порушено вимоги ст. 58 Конституції України та Закону України «Про аудиторську діяльність», оскільки на день застосування дисциплінарного стягнення, визначеного ст. 22 вказаного закону, у чинному законодавстві була відсутня норма, яка б визначала, які саме дії аудитора є неналежним виконанням професійного обов'язку аудитора, та який саме вид дисциплінарного стягнення має застосовуватися до особи, що їх вчинила.

Які правовідносини виникли між аудитором ОСОБА_1 та Аудиторською палатою України? Чи присутній у правовідносинах суб'єкт владних повноважень? Якщо так, то які ознаки на це вказують? Яка судова юрисдикція має бути застосована для оскарження рішення Аудиторської палати України?

2.4. Курсант Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг) звернувся із адміністративним позовом до Дніпропетровського окружного адміністративного суду про скасування наказу ректора Донецького юридичного інституту МВС України про відрахування його з 3 курсу через академічну заборгованість. Колегія суддів Дніпропетровського окружного

суду відмовила у відкритті провадження у справі через порушення юрисдикції (підсудності) цієї справи.

Чи правильне рішення прийняв суд? Чи дотримано юрисдикцію і правила підсудності у цій справі? Проаналізуйте ситуацію, визначте інші недоліки в умові задачі.

2.5. Особа звернулася до суду із адміністративним позовом до Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області, в якому просить скасувати постанову у справі про адміністративне правопорушення за ч. 1 ст. 126 Кодексу України про адміністративні правопорушення. В обґрунтування поданого адміністративного позову посиляється на те, що позивач, керуючи автомобілем, по вул. Кам'янецькій у м. Хмельницькому в напрямку центру, був зупинений інспектором Національної поліції, де під час перевірки документів було виявлено, що у позивача відсутній страховий поліс. В результаті чого, на особу було складено протокол про адміністративне правопорушення та в подальшому винесено постанову про адміністративне правопорушення, якою позивача визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 126 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та накладено на нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу. Вирішивши справу за адміністративним позовом суд постановив ухвалу про закриття провадження у справі, оскільки дану справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства; постановлена ухвала є остаточною та оскарженню не підлягає.

Чи обґрунтоване рішення суду?

2.6. 18 вересня 2015 року народний депутат України ОСОБА_7 у Вищому адміністративному суді України пред'явив позов до Верховної Ради України про визнання дій неправомірними, визнання незаконною і скасування Постанови Верховної Ради України. Позовні вимоги обґрунтовував тим, що є він є народним депутатом України VIII скликання. 17 вересня 2015 року на черговому пленарному засіданні третьої сесії VIII скликання Верховної Ради України до порядку денного було включено та розглянуто питання про надання згоди на притягнення його до кримінальної відповідальності, затримання та арешт. За результатами розгляду Верховною Радою України прийнято Постанову № 706-VIII «Про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання та арешт народного депутата України ОСОБА_7». Всупереч Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» Генеральний прокурор України вмотивованого і обґрунтованого подання до Верховної Ради України щодо притягнення його до кримінальної відповідальності не вносив, регламентний комітет Ради вказане подання на своєму засіданні не розглядав і жодного висновку з цього питання не надавав. Не було оголошено на пленарному засіданні Верховної Ради України й про розгляд такого подання, і йому не було надано можливості надати будь-які пояснення з цього питання. А питання про надання згоди на притягнення його як народного депутата України до кримінальної відповідальності та надання Верховною Радою України згоди на його затримання та арешт до порядку денного до початку пленарного засідання 17 вересня 2015 року включено не було.

Позивач просить: визнати протиправними дії Верховної Ради України щодо включення 17 вересня 2015 року до порядку денного пленарного засідання третьої сесії VIII скликання Верховної Ради України та розгляд питання про надання згоди на притягнення його як народного депутата України до кримінальної відповідальності, затримання та арешт; визнати незаконною Постанову Верховної Ради України від 17 вересня 2015 року № 706-VIII «Про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання та арешт народного депутата України ОСОБА_7».

Проаналізуйте норми ст.ст. 6, 19, 80 Конституції України, ст.ст. 20, 218 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», пункту 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Рішення Європейського Суду з прав людини 9 січня 2013 року у справі «Олександр Волков проти України» (Case of Oleksandr Volkov v. Ukraine), Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 року № 9-рп/99 (справа про депутатську недоторканність). Враховуючи принципи адміністративного права, зокрема, юридичної визначеності, поясніть, чи можуть бути задоволені вимоги позивача? Яким (якими)

принципами слід керуватися для розв'язання ситуації? Дайте оцінку можливості втручання адміністративного суду у розсуд Верховної Ради України.

2.7. ОСОБА_1 оскаржила правовий акт індивідуальної дії і при цьому звернулася із адміністративним позовом до кількох відповідачів, лише частина з яких мала статус суб'єкта владних повноважень. Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області ухвалою відмовив у відкритті провадження за позовними вимогами до всіх відповідачів із посиланням на те, що справа не належить до компетенції адміністративних судів.

Чи обґрунтовано є ухвала суду? Надайте письмову консультацію позивачу.

2.8. Громадянин Костенко Петро Павлович звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, у якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко Аллою Леонідівною.

Використовуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України, визначте предметну, територіальну та інстанційну юрисдикцію даної справи. Яким складом суд буде розглядати адміністративну справу?

2.9. До Львівського окружного адміністративного суду 30.01.2019 р. надійшла позовна заява від прокурора Бродівського району Львівської області про визнання протиправним і скасування рішення № 120 від 16.12.2018 р. «Про політичну ситуацію в Україні», прийнятого Чернецькою сільською радою. Одночасно прокурор просив забезпечити позов шляхом зупинення дії оскаржуваного рішення до вирішення справи по суті. Доказів в обґрунтуванні терміновості забезпечення позову позивач суду не надав.

Яке рішення має прийняти суддя у цій ситуації? Які існують способи забезпечення адміністративного позову?

2.10. ОСОБА_1 звернувся із позовом про оскарження рішення суб'єкта владних повноважень. Через деякий час від відповідача до нього надійшов відзив на позовну заяву. Ознайомившись із відзивом, ОСОБА_1 вирішив додатки додаткові пояснення та електронні докази, зокрема фотографії, зроблені на його мобільний телефон, що були записані на USB-флеш-накопичувач.

Які дії суду у цій ситуації? Чи порушив ОСОБА_1 норми процесуального законодавства? Якщо так, то назвіть їх.

2.11. Громадянин Костенко П.П. звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, у якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко А.Л.

10 січня 2019 року громадянин Костенко П.П. і громадянка Донченко А.Л. звернулися до відповідача з метою державної реєстрації шлюбу. Ними було сплачене державне мито. Однак у прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу позивачеві й громадянці Донченко А.Л. було відмовлено усно.

11 січня 2019 року громадянин Костенко П.П. і громадянка Донченко А.Л. звернулися до відповідача із письмовим зверненням і заявою про реєстрацію шлюбу через пошту.

17 січня 2019 року громадянин Костенко П.П. одержав письмову відмову відповідача в проведенні реєстрації шлюбу.

19 січня 2019 року подано адміністративний позов, складений представником позивача - Голубко І.В.

Виклик осіб, що беруть участь у розгляді адміністративної справи, здійснено на 14 лютого 2019 року до Шепетівського районного суду Хмельницької області.

Керівник Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області - Боброва Наталя Петрівна.

Донченко А.Л. має доньку Костенко Ганну Петрівну, яка народилася 1 вересня 2018 року у м. Шепетівці, свідоцтво про народження Серія 1-ВЛ № 049591, видане Шепетівським міськрайонним відділом державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області 13.09.2018 р.

Відомо також, що громадянин Костенко П.П. та громадянка Донченко А.Л. знаходяться у дружніх стосунках з сусідом Павленком Андрієм Михайловичем.

Представником позивача є Голубко Іван Володимирович.

Секретар судового засідання Іванова О.Д.

Судовий розпорядник Коваленко В.С.

Використовуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України та інші нормативно-правові акти, визначте всіх можливих учасників у справі та їх адміністративно-процесуальний статус.

2.12. 16-річний Петро Заїка перед тим, як одержувати паспорт, звернувся до Хмельницького міського відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області із заявою про зміну прізвища із «Заїка» на «Зайка», оскільки дуже комплексував з приводу свого прізвища. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану відмовив йому, мотивуючи це тим, що П. Заїка не сплатив державного мита і не подав довідки з органів внутрішніх справ про те, що він не перебуває у розшуку, і щодо нього не ведеться слідство.

П. Заїка не погодився з такою відмовою і звернувся до адміністративного суду з позовом про зобов'язання відділу державної реєстрації актів цивільного стану змінити його прізвище. Адміністративний суд повернув позовну заяву у зв'язку з тим, що П. Заїка не має адміністративної процесуальної дієздатності, оскільки не досяг повноліття.

Чи належить справу розглядати за правилами адміністративного судочинства? Чи правильно вчинив суд, повернувши позовну заяву П. Заїки? Порадьте П. Заїці, як йому діяти далі.

2.13. Громадянка Винниченко С.С., яка тривалий час користувалася земельною ділянкою, але документів на землю не мала, звернулася до виконкому міської ради з заявою про надання їй в оренду цієї земельної ділянки. Виконком своїм рішенням відмовив Винниченко С.С.

Громадянка Винниченко С.С. вирішила звернутися до адміністративного суду з позовом на рішення виконкому міської ради. Донька Винниченко навчається на першому курсі юридичного факультету ХУУП і вже має майже вісімнадцять років, тому на сімейній раді було вирішено, що донька представлятиме інтереси мами в суді.

Чи може донька бути представником громадянки Винниченко С.С. у суді? Чому Ви так вважаєте? Хто взагалі може бути представником сторін у адміністративній справі? Які документи підтверджують повноваження представників? Які повноваження мають представники?

2.14. До Харківського окружного адміністративного суду надійшов позов Головного управління Держпраці у Харківській області до Товариства з обмеженою відповідальністю про застосування заходів реагування у сфері державного нагляду у формі заборони виробництва, виконання робіт, експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки на період до усунення виявлених порушень. Відповідно до ч. ч. 1, 2 ст. 171 Кодексу адміністративного судочинства України суддя після одержання позовної заяви з'ясовує, чи належить позовну заяву розглядати за правилами адміністративного судочинства і чи подано позовну заяву з дотриманням правил підсудності. В процесі такої перевірки, судом було встановлено, що місце реєстрації відповідача – м. Київ. Таким чином, дана справа за територіальною юрисдикцією (підсудністю) має розглядатись в Окружному адміністративному суду міста Києва.

Які дії повинен надалі здійснити суд?

2.15. Особа звернулася до Миколаївського районного суду Львівської області із адміністративним позовом до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування протоколу та постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду було відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень.

Чи правомірна відмова Миколаївського районного суду Львівської області?

2.16. До адміністративного суду звернулася громадянка Громова з заявою про сплату аліментів на двох дітей від її колишнього чоловіка. Громадянки відмовили у прийнятті заяви.

Чи повинна дана справа розглядатись в адміністративному судочинстві? Відповідь обґрунтуйте. Зазначте випадки відмови у відкритті провадження згідно КАС України. Як потрібно діяти гр. Громовій далі?

2.17. Дніпропетровський окружний адміністративний суд залишив позовну заяву без руху, посилаючись на ту обставину, що позивачем фізичною особою-підприємцем А не сплачено судовий збір за подання позову немайнового характеру.

Чи обґрунтованою є ухвала суду?

2.18. Особа оскаржила правовий акт індивідуальної дії і при цьому звернулася із адміністративним позовом до кількох відповідачів, лише частина з яких мала статус суб'єкта владних повноважень. Галицький районний суд м. Львова ухвалою відмовив у відкритті провадження за позовними вимогами до всіх відповідачів із посиланням на те, що вони не належить до компетенції адміністративних судів.

Чи обґрунтованою є ухвала суду?

2.19. Гриценко В.Г. звернувся із позовом до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю Кіровоградської міської ради про визнання протиправною її бездіяльності, яка, на думку позивача, полягала у ненаданні йому дозволу на виконання будівельних робіт по реконструкції нежилого приміщення, вбудованого в житловий будинок по вул. Держинського, 35, площею 29,7 м. кв. під стоянку для легкового автомобіля із влаштуванням окремого в'їзду з вул. Держинського. Під час судового розгляду справи було виявлено, що рішенням Ленінського районного суду м. Києва від 19 січня 2005 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Кіровоградської області, був задоволений позов Даценка В.В. до Гриценка В.Г. про усунення перешкод у користуванні житлом та відшкодування моральної шкоди. Підставою для цього, відповідно до цього рішення суду, стало проведення будівельних робіт без відповідного дозволу місцевої інспекції державного архітектурно-будівельного контролю та те, що отвір гаражних воріт виконано з порушенням будівельних норм.

Чи необхідно Даценка В.В. залучати до участі у цій справі? Якщо так, то у якій якості? Проаналізуйте Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 15 грудня 2005 року.

Завдання 3. Проаналізувати правомірність рішень (дій) суду:

А) Зустрічаються випадки відмови судів відкривати провадження у справах щодо оскарження постанов суб'єктів владних повноважень у справах про адміністративні правопорушення через неналежність відповідних спорів до розгляду у порядку адміністративного судочинства.

Б) Фізичні особи – споживачі електричної енергії звернулись із адміністративним позовом до ТОВ «Хмельницькенергозбут», вимагаючи визнання незаконним складеного ним акта та повернення безпідставно стягнутих платежів за електричну енергію. Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області розглянув цю адміністративну справу по суті.

В) При вирішенні спору щодо заборгованості із заробітної плати перед секретарем місцевої ради суд поклав обов'язок доведення наявності такої заборгованості на позивача. Через те, що позивач не довів обставину заборгованості із заробітної плати, суд відмовив у задоволенні позову.

Питання для самоконтролю

- Що є предметом адміністративної юрисдикції?
- Проаналізуйте систему адміністративних судів.
- Які є види юрисдикції (підсудності) адміністративних справ?
- Дайте визначення доказам в адміністративному судочинстві.
- Що може слугувати доказами в адміністративному судочинстві?
- Які є засоби доказування в адміністративному судочинстві?
- У чому сутність презумпції винуватості суб'єкта владних повноважень?
- Назвіть способи забезпечення доказів.
- Які наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду?
- Розкрийте порядок надсилання судових викликів та повідомлень.
- Які наслідки відмови від одержання повістки?
- Назвіть умови виклику (повідомлення) шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою.
- Який порядок виклику (повідомлення) відповідача, третіх осіб, свідків, місце проживання (перебування) яких невідоме?
- Дайте визначення поняття «адміністративна процесуальна правосуб'єктність».
- Коли виникає та припиняється адміністративна процесуальна правоздатність?
- Коли виникає та припиняється адміністративна процесуальна дієздатність?
- Як класифікуються учасники провадження у справах адміністративного судочинства?
- Назвіть права та обов'язки учасників справи.
- Які вимоги ставляться до особи, яка може бути представником?
- Назвіть коло осіб, які не можуть бути представниками.
- Який процесуальний статус має третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору?
- Назвіть наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.
- Розкрийте процесуальний статус помічника судді, секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, експерта з питань права, спеціаліста, перекладача.

Тема 3. Провадження в адміністративному суді першої інстанції

Завдання 1. Дати відповіді на питання:

- 1) Яка різниця у правових наслідках залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви, відмови від відкритті провадження в адміністративній справі?
- 2) Чи є обов'язковим проведення попереднього судового засідання у суді першої інстанції? Яка його мета?
- 3) Які наслідки неприбуття у судові засідання осіб, які беруть участь у справі?
- 4) Яка різниця між перервою у судовому засіданні, відкладенням розгляду справи, зупиненням і закриттям провадження у справі?
- 5) Які різновиди судових рішень в адміністративних справах Ви знаєте? У яких випадках суд їх ухвалює?

Завдання 2. Вирішити задачу:

2.1. До Восьмого апеляційного адміністративного суду подано апеляційну скаргу на рішення Рівненського окружного адміністративного суду за адміністративним позовом про

визнання протиправними та скасування постанов Рівненського районного відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України. Незаконність оскаржуваної постанови обґрунтовувалося обставиною, що позивач (як боржник) у зобов'язанні та ПАТ «Укрссіббанк» як кредитор врегулювали питання стягнення кредитної заборгованості в добровільному порядку, у зв'язку із чим, відповідачем винесено постанови про повернення виконавчого документа стягувачу (однак в подальшому було винесено постанову про відкриття виконавчого провадження щодо виконання постанови про стягнення виконавчого збору. Рішенням Рівненського окружного адміністративного суду в задоволенні адміністративного позову було відмовлено, у зв'язку із чим на відповідне рішення було подано апеляційну скаргу з мотивів неправильного застосування судом норм матеріального права. Апеляційний адміністративний суд відкрив провадження у справі і призначив судові засідання. Особи, які беруть участь у справі в судові засідання не прибули, хоча належним чином повідомлені про дату, час та місце судового розгляду.

Які подальші дії судді?

2.2. До Львівського окружного адміністративного суду було подано позовну заяву Головним управлінням Державної податкової служби України у Львівській області про стягнення суми податкового боргу. Ухвалою суду відкрито провадження в адміністративній справі та призначено до розгляду у підготовче судові засідання. У підготовче судові засідання сторони, повідомлені належним чином про дату, час та місце проведення судового засідання не прибули, відповідач надав до суду клопотання про відкладення підготовчого провадження, у зв'язку із зайнятістю в іншому судовому засіданні. Відповідно до частини 2 статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України суд відкладає підготовче засідання в межах визначеного цим Кодексом строку підготовчого провадження у випадках визначених пунктами 1-3, 5 частини другої статті 205 цього Кодексу, який становить шістьдесят днів з дня відкриття провадження у справі. В той же час, дата підготовчого засідання, на яке не прибули сторони, була призначена судом на шістдесятий день після відкриття провадження у справі.

Які дії повинен вчинити адміністративний суд?

2.3. Хмельницький окружний адміністративний суд, розглянувши у відкритому судовому засіданні клопотання представників сторін про зупинення провадження у справі за позовом Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Хмельницькій області до Шаровечківської сільської ради про зупинення експлуатації будівлі Шаровечківської загальноосвітньої школи до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, постановив ухвалу, якою задовольнив дане клопотання. Причиною для задоволення клопотання стало здійснення заходів щодо примирення сторін.

Які ще причини можуть стати підставою для адміністративного суду постановити ухвалу про зупинення провадження у справі (коли він повинен в силу закону прийняти відповідне рішення)?

2.4. Іваненко оскаржила до суду дії посадових осіб департаменту архітектури, містобудування та земельних ресурсів Хмельницької міської ради з метою захисту її права на забудову відповідної земельної ділянки. Під час розгляду справи позивач звернулася до суду із заявою про забезпечення позову шляхом заборони відповідачам проводити дії щодо затвердження та виконання проектних пропозицій забудови відповідної земельної ділянки. Суд першої інстанції своєю ухвалою заяву задовольнив.

Сидоренко оскаржила цю ухвалу в апеляційному порядку на тій підставі, що заходи забезпечення позову заборонили відповідачам сприяти у реалізації права на забудову, яке, на її думку, належало саме їй. Апеляційний адміністративний суд скаргу Сидоренко задовольнив, ухвалу суду першої інстанції скасував та постановив нову, якою відмовив у задоволенні заяви про вжиття заходів забезпечення позову. Ухвала суду апеляційної інстанції ґрунтувалась на тому, що заборона відповідачам вчиняти відповідні дії створювала перешкоди у реалізації прав Сидоренко, яка не була стороною у справі, і дії якої не були предметом спору.

Які є способи забезпечення позову? До кого суд може вжити заборону вчиняти певні дії? Які є умови застосування заходів забезпечення позову?

2.5. Петренко (Коваль) Марія Іванівна звернулася до відділу державної реєстрації актів цивільного стану Хмельницького міськрайонного управління юстиції з проханням видати повторне свідоцтво про народження, змінивши дату народження. Справа в тому, що Петренко (Коваль) Марія Іванівна народилась 17 квітня 1959 року в с. Бахматівці Хмельницького району Хмельницької області. Батьками є Коваль Антон Іванович та Коваль Ганна Федорівна. Але під час реєстрації народження Бахматовецькою сільською радою в свідоцтві про народження помилково вказали іншу дату народження - 20.04.1960 року. Рішенням Хмельницького міськрайонного суду від 8 травня 2018 року було встановлено юридичний факт про те, що Петренко (Коваль) Марія Іванівна народилась 17 квітня 1959 року.

У Хмельницькому міському відділі державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області Петренко (Коваль) М.І. відмовили у видачі повторного свідоцтва та порадили звернутися до суду.

Чи є підстави для подання адміністративного позову?

2.6. Громадянин Банашко звернувся до Миколаївського районного суду Львівської області до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування протоколу та постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду від 2 жовтня 2017 р. громадянину Банашку було відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень.

Чи правомірним є рішення суду першої інстанції? Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на справи про притягнення до адміністративної відповідальності фізичних чи юридичних осіб?

2.7. 75-річний пенсіонер звернувся до адміністративного суду зі скаргою на рішення територіального органу Пенсійного Фонду України про відмову у збільшенні розміру пенсії. У скарзі пенсіонер виклав усі відомості, які вимагає Кодекс адміністративного судочинства України для позовної заяви. Але адміністративний суд залишив скаргу без руху і направив її для усунення недоліків у зв'язку з тим, що формою звернення до адміністративного суду має бути позовна заява, а не скарга. Пенсіонер звернувся до юридичної клініки за допомогою в оформленні документа, оскільки йому тяжко самому переписувати скаргу та ще й у двох примірниках (для суду і для відповідача).

Чи правильно вчинив адміністративний суд? Чи допустив суд порушення принципів адміністративного судочинства? Надайте консультацію пенсіонеріві.

2.7. У провадженні Закарпатського окружного адміністративного суду перебуває адміністративна справа за позовом громадянина О. до Берегівської районної державної адміністрації Закарпатської обласної державної адміністрації про скасування розпорядження, поновлення на посаді та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу. У нарадчій кімнаті під час постановлення судового рішення за наслідками розгляду справи виникла необхідність витребування від відповідача інформації щодо отриманої позивачем заробітної плати.

Яке рішення повинен ухвалити суд?

2.8. У провадженні Криничанського районного суду Дніпропетровської області перебувають матеріали адміністративної справи за позовом до інспектора сектора реагування патрульної поліції відділення № 6 Кам'янського районного управління поліції Головного управління поліції в Дніпропетровській області про скасування постанови про накладення адміністративного стягнення. До суду на розгляд надійшла заява від адвоката про забезпечення позову в якій він просить зупинити стягнення у виконавчому провадженні. Суд ухвалив

рішення про задоволення заяви про забезпечення позову і зупинення виконавчого провадження за постановою про накладання адміністративного стягнення.

Які з нижче перелічених заходів також відносяться до видів забезпечення позову?

Внесення позивачем грошової застави.

Витребування та огляд доказів, у тому числі за місцем їх знаходження.

Зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта.

Заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язання вчинити певні дії щодо доказів.

Завдання 3. Проаналізувати правомірність рішень (дій) суду:

А) Суд залишив заяви без руху через те, що в одній не було вказано суб'єктивне право, свободу чи інтерес, які були порушені відповідачем, а у іншій була відсутня вказівка на норму закону, на якій засновано позовну вимогу.

Б) У разі примирення між сторонами на стадіях підготовчого провадження чи розгляду справи, деякі суди постановляють ували про затвердження мирової угоди.

В) Суб'єкт владних повноважень був належним чином повідомлений про дату, час і місце судового розгляду, але не з'явився на нього без поважних причин. Це було розцінено судом як достатня підстава для відкладення розгляду справи.

Г) Суд оголосив перерву у судовому засіданні. Причина – неприбуття сторін у судові засідання.

Питання для самоконтролю

- Назвіть стадії провадження у суді першої інстанції.
- Хто має право на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом?
- Які вимоги ставляться до позовної заяви?
- Назвіть підстави залишення позовної заяви без руху.
- Які підстави та наслідки повернення позовної заяви?
- Назвіть підстави та наслідки відмови у відкритті провадження в адміністративній справі.
- Розкрийте поняття і завдання підготовки адміністративної справи до судового розгляду.
- Який строк розгляду і вирішення адміністративної справи?
- Розкрийте порядок судового розгляду справи у судовому засіданні.
- Охарактеризуйте порядок розгляду справ за правилами спрощеного позовного провадження.
- Який порядок проведення врегулювання спору за участі судді?

Тема 4. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ

Завдання 1. Скласти таблицю:

з/п	Категорія адміністративної справи	Підсудність	Сторони	Строк звернення до адміністративного суду	Строк розгляду справи	Оскарження судового рішення	Особливості виконання
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Щодо уточнення списку виборців						
2.	3 приводе						

	рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця						
3.	...						
4.	...						

Завдання 2. Дати відповіді на питання:

1) Які критерії для перевірки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень Ви знаєте? Дайте їм загальну характеристику.

2) Які категорії справ за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень до особи Ви знаєте?

3) Яку діяльність можна віднести до поняття публічної служби? Чим відносини публічної служби відрізняються від трудових відносин, а що є спільного між ними?

Завдання 3. Вирішити задачі:

3.1. Івано-Франківський окружний адміністративний суд, розглянувши в порядку письмового провадження питання про зупинення провадження в адміністративній справі за позовом особи до Головного управління Пенсійного фонду України в Івано-Франківській області про визнання протиправними дії та зобов'язання вчинити дії, ухвалив зупинити провадження в адміністративній справі до набрання чинності рішенням Верховного Суду у зразковій справі.

Що входить в поняття зразкової адміністративної справи?

3.2. Особа в день голосування на виборах народних депутатів України не знайшла свого прізвища у списках виборців. У задоволенні вимоги особи про внесення прізвища до списку виборців головою дільничної комісії було відмовлено, оскільки таке питання повинно розглядатись у судовому порядку. За годину до закінчення часу голосування, особа подала позовну заяву до окружного адміністративного суду про включення до списку виборців, до якої було додано засвідчені копії паспорта, картки фізичної особи-платника податків, квитанції про сплату судового збору і рахунку про оплату юридичних послуг. Однак у розгляді позовної заяви було відмовлено.

Чи були підстави для відмови?

3.3. До Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області надійшов адміністративний позов Мукачівського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України до іноземного громадянина про продовження строку затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення іноземця за межі України. Адміністративний позов було мотивовано тим, що відповідач був затриманий прикордонним нарядом під час спроби незаконного перетинання державного кордону з України в Угорщину, у складі групи осіб, на ділянці відповідальності Мукачівського прикордонного загону. В подальшому було прийнято судові рішення про примусове видворення даної особи. Оскільки заходи щодо ідентифікації відповідача та отримання документів на повернення результатів не дали, було подано адміністративний позов про продовження строку затримання. Суд у задоволенні адміністративного позову відмовив, вказавши, що його юрисдикція поширюється на справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень, а не навпаки: у спорах суб'єкта владних повноважень із фізичними особами. Крім того, такі справи повинні розглядатися Закарпатським окружним адміністративним судом.

Чи правильно вчинив суд?

3.4. У місті Хмельницькому за два тижні до виборів у народні депутати на майдані

Незалежності проводився мітинг на підтримку виборчого блоку «За порядок». На цьому мітингу виступив кандидат у народні депутати України Потапенко В.В. Після виступу він почав роздавати агітаційні матеріали, які не містили відомостей про установу, що здійснила друк та вказівку про їх тираж. Не було і вказівки про те, що друк здійснено з використанням обладнання партії, яка входить до виборчого блоку, від якого і висувається кандидатом у народні депутати Потапенко В.В. Крім того, після закінчення мітингу Потапенко В.В. разом зі своїми помічниками роздавали учасникам мітингу продуктові набори, закликаючи при цьому голосувати за їх блок.

Громадянин Сіренко П.П., який балотується від партії «Спільна справа», був присутній на цьому мітингу і зафіксував окремі моменти на відеоплівку. Вважаючи дії Потапенка В.В. протиправними, Сіренко П.П. вирішив звернутися до суду.

Чи підлягає справа розгляду в адміністративному суді? Які строки оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності, що порушують законодавство про вибори? Який порядок дослідження відеозаписів в адміністративних судах?

3.5. Голова однієї з районних рад Хмельницької області Семенченко О.О., який є кандидатом у народні депутати від партії «Антикорупційний блок», провів у приміщенні виконавчого комітету ради нараду з директорами шкіл району щодо перспектив літнього оздоровлення школярів. По закінченні наради Семенченко О.О. наголосив, що всі учасники наради повинні у своїх колективах провести роботу щодо підтримки на виборах кандидатів у народні депутати України від партії «Антикорупційний блок».

Проаналізуйте правомірність дій голови районної ради. Чи є підстави звернення до адміністративного суду? Хто може бути суб'єктом звернення до суду? Що може слугувати доказами по справі?

3.6. Уповноважена особа партії «Світле майбутнє» Мельник К.К. під час голосування на одній з виборчих дільниць зафіксувала випадки голосування однією особою більше, ніж один раз, вкидання виборчих бюлетенів до виборчої скриньки за виборця іншою особою, а також здійснення повторного підрахунку голосів виборців. Вважаючи, що такі дії не відповідають вимогам законодавства про вибори, Мельник К.К. подала скаргу до окружної виборчої комісії. Окружна виборча комісія у задоволенні скарги відмовила.

Чи є підстави для звернення до адміністративного суду? Які рішення, дії чи бездіяльність в цілому можуть оскаржуватися до суду? Які строки оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності, що порушують законодавство про вибори?

3.6. Рішенням Харківської міської ради було розірвано договір оренди земельної ділянки, що виділялась громадянину Н. для будівництва зони відпочинку та дитячого майданчику, підставою для розірвання договору стало нецільове використання громадянином Н. земельної ділянки, зокрема: розміщення на території зони відпочинку кіосків по продажу хлібобулочних виробів та напоїв. Громадянин Н. звернувся з адміністративним позовом на незаконне рішення міської ради до окружного адміністративного суду м. Харків.

Дати юридичний аналіз ситуації, визначити законність дій міської ради та наявність підстав для звернення до адміністративного суду. Визначити процесуальний порядок розгляду цієї справи.

Питання для самоконтролю

- Що може бути предметом оскарження у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень?
- Який строк розгляду справи у спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень?
- Який порядок оприлюднення рішення по справі у спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень?
- Назвіть особливості провадження у справах щодо скасування реєстрації кандидата

на пост Президента України.

– Проаналізуйте особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

– Які особливості обчислення строків у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму?

– Назвіть особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень.

– Які особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів?

– Проаналізуйте особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.

– Які особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій?

– Назвіть особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців.

– Розкрийте особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум.

– Які особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу?

– Назвіть особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України.

– Які особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму?

– Розкрийте особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань.

– Назвіть особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань.

– Які особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства?

– Розкрийте особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.

– Назвіть особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

– Які особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності?

– Проаналізуйте особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.

– Назвіть особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них.

– Які особливості провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів?

– Розкрийте особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення

потреб оборони.

- Назвіть особливості провадження у зразковій справі.
- Які особливості провадження у типовій справі?

Тема 5. Перегляд судових рішень у адміністративних справах.

Завдання 1. Підготуватись до відповіді на питання:

- 1) Які судові рішення може бути оскаржено в апеляційному порядку?
- 2) У яких межах переглядає справу суд апеляційної інстанції?
- 3) Яке рішення може ухвалити суд апеляційної інстанції за наслідками апеляційного провадження?
- 4) Чи можна звернутися до суду касаційної інстанції зі скаргою на рішення суду першої інстанції, якщо справа не переглядалася в апеляційному порядку?
- 5) У яких межах переглядає справу суд касаційної інстанції?
- 6) Чи досліджує докази суд касаційної інстанції?
- 7) Які підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами?

Завдання 2. Вирішити задачі:

2.1. В процесі розгляду Третім апеляційним адміністративним судом адміністративної справи за позовом Головного управління Державної податкової служби України у Дніпропетровській області до про стягнення суми податкового боргу, відповідачем було подано клопотання, в якому зазначалося, що на касаційному перегляді знаходилася справа щодо оскарження нарахування податкового боргу відповідача, а предметом спору в справі, що переглядалася в апеляційному порядку було саме стягнення даного податкового боргу з відповідача.

Яке рішення повинен прийняти адміністративний суд за клопотанням і про що подавалося клопотання відповідачем?

2.2. Пенсіонер Микола Коломієць звернувся до юридичної клініки з проханням посприяти йому в оскарженні рішення адміністративного суду про відмову у задоволенні його позову до територіального управління Пенсійного фонду про проведення перерахунку пенсії. Вважаючи, що в апеляційному адміністративному суді він так само не доб'ється справедливості, М. Коломієць відразу звернувся з касаційною скаргою до Верховного Суду. Але той своєю ухвалою повернув касаційну скаргу без розгляду. Коломієць М. просить консультанта юридичної клініки підготувати касаційну скаргу до Верховного Суду.

Чи правильно діяв М. Коломієць, оскаржуючи рішення адміністративного суду до Верховного Суду? Чи правильно вчинив Верховний Суд з касаційною скаргою М. Коломієця? Підготуйте відповідь М. Коломієцю щодо порядку оскарження рішення адміністративного суду. Порадьте, як йому діяти у ситуації, що сталася.

2.3. Андрій Сергієнко, позивач у справі про оскарження припису інспектора державної екологічної інспекції, заявив у судовому засіданні відвід судді, оскільки відомо, що суддя та інспектор є сусідами і перебувають у дружніх стосунках. Знаючи, що відвід задоволено не буде, позивач завчасно підготував апеляційну скаргу на ухвалу суду, яку й подав відразу після проголошення ухвали про відмову у задоволенні відводу. Але суд апеляційну скаргу відмовився прийняти, розглянув справу за суттю і прийняв рішення, яким у задоволенні позову відмовив. Сергієнко А. звернувся до юридичної клініки за порадою, як йому добитися розгляду апеляційної скарги на ухвалу про відмову у задоволенні відводу, адже якщо апеляційний адміністративний суд відведе суддю першої інстанції, то будуть підстави для перегляду справи.

Підготуйте консультацію А. Сергієнку і порадьте, у який спосіб він може відстояти свою позицію у справі.

2.4. До юридичної клініки звернувся Володимир Бойко, який програв справу в адміністративному суді – як у першій інстанції, так і в апеляційній інстанції, з проханням

порадити, як він може оскаржити рішення суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції. Консультант юридичної клініки Степан Куйбіда, студент другого курсу, вивчивши надані В. Бойком матеріали, запропонував підготувати касаційну скаргу, у якій послатися на те, що суди першої та апеляційної інстанції неправильно встановили обставини у справі. Перед тим, як подати касаційну скаргу, треба у десятиденний строк після проголошення постанови суду апеляційної інстанції подати до апеляційного адміністративного суду заяву про касаційне оскарження. Але оскільки з дня проголошення постанови минуло уже п'ятнадцять днів, то одночасно треба клопотати про поновлення строку на подання заяви, обґрунтувавши пропущення строку необізнаністю у тонкощах процесуального закону. Після цього треба у двадцятиденний строк подати касаційну скаргу до Великої Палати Верховного Суду, але через апеляційний адміністративний суд, у якому знаходиться справа.

Чи правильну консультацію надав С. Куйбіда? Якщо ні, то які помилки він допустив? Надайте консультацію В. Бойку.

2.5. Громадянин Банашко звернувся до Миколаївського районного суду Львівської області до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування протоколу та постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду від 2 жовтня 2017 р. громадянина Банашку було відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень. Громадянин Банашко звернувся з апеляційною скаргою до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Яке рішення має прийняти Львівський апеляційний адміністративний суд?

2.6. Іваненко оскаржила до суду дії посадових осіб департаменту архітектури, містобудування та земельних ресурсів Хмельницької міської ради з метою захисту її права на забудову відповідної земельної ділянки. Під час розгляду справи позивач звернулася до суду із заявою про забезпечення позову шляхом заборони відповідачам проводити дії щодо затвердження та виконання проектних пропозицій забудови відповідної земельної ділянки. Суд першої інстанції своєю ухвалою заяву задовольнив.

Сидоренко оскаржила цю ухвалу в апеляційному порядку на тій підставі, що заходи забезпечення позову заборонили відповідачам сприяти у реалізації права на забудову, яке, на її думку, належало саме їй. Апеляційний адміністративний суд скаргу Сидоренко задовольнив, ухвалу суду першої інстанції скасував та постановив нову, якою відмовив у задоволенні заяви про вжиття заходів забезпечення позову. Ухвала суду апеляційної інстанції ґрунтувалась на тому, що заборона відповідачам вчиняти відповідні дії створювала перешкоди у реалізації прав Сидоренко, яка не була стороною у справі, і дії якої не були предметом спору.

Чи є підстави для касаційного оскарження?

2.7. 75-річний пенсіонер звернувся до адміністративного суду зі скаргою на рішення територіального органу Пенсійного Фонду України про відмову у збільшенні розміру пенсії. У скарзі пенсіонер виклав усі відомості, які вимагає Кодекс адміністративного судочинства України для позовної заяви. Але адміністративний суд залишив скаргу без руху і направив її для усунення недоліків у зв'язку з тим, що формою звернення до адміністративного суду має бути позовна заява, а не скарга. Пенсіонер звернувся до юридичної клініки за допомогою в оформленні документа, оскільки йому тяжко самому переписувати скаргу та ще й у двох примірниках (для суду і для відповідача).

Чи можна оскаржити ухвалу суду про залишення скарги без руху в апеляційному порядку? Чи доцільно це робити у наведеній ситуації? Надайте консультацію пенсіонеріві.

Питання для самоконтролю

- Назвіть завдання апеляційної інстанції.
- Хто може бути суб'єктом апеляційного оскарження?
- Що може бути предметом апеляційного оскарження?

- Які повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на постанову суду?
- Які повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду?
- Перерахуйте підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення - без змін.
- Назвіть підстави для зміни судового рішення.
- Назвіть підстави для скасування судового рішення та ухвалення нового рішення.
- Які завдання касаційної інстанції?
- Проаналізуйте повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.
- Який порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами?

Тема 6. Виконання судових рішень в адміністративних справах

Завдання 1. Вказати відповіді на питання:

- 1) Які особливості виконання судових рішень в адміністративних справах Ви знаєте?
- 2) Які наслідки набрання законної сили судовим рішенням?
- 3) Які рішення суду виконуються негайно?

Завдання 2. Вирішити задачі:

2.1. До Верховного Суду надійшла касаційна скарга на рішення П'ятого апеляційного адміністративного суду про визнання протиправним рішення та зобов'язання вчинити дії. Ухвалою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду відкрито касаційне провадження у справі.

Чи спричиняє подання касаційної скарги зупинення виконання оскаржуваного рішення?

2.2. Колишній державний службовець Оксана Замойська, пройшовши три інстанції, виграла у Верховному Суді справу про поновлення її на посаді та стягнення з відповідача втраченого заробітку у зв'язку з вимушеним прогулом. Незважаючи на задоволення її вимог Верховним Судом, вона звернулася до юридичної клініки за порадою, як добитися виконання постанови. У суді касаційної інстанції вона заявляла клопотання про негайне виконання постанови про поновлення її на посаді, якщо суд задовольнить її вимоги. Але Верховний Суд відхилив це клопотання. Тому О. Замойська просить підготувати або заяву до Верховного Суду щодо постановлення додаткової ухвали про негайне виконання постанови цього суду у частині поновлення її на посаді, або скаргу до Великої Палати Верховного Суду з вимогою звернути постанову Верховного Суду до негайного виконання. Який з цих двох варіантів більше відповідає законодавству, вона не знає.

Дайте аргументовану відповідь на звернення О. Замойської.

2.3. Суд апеляційної інстанції розцінив як порушення місцевим судом процесуального закону, коли той поклав обов'язок щодо виконання на певних суб'єктів владних повноважень, які не брали участь у справі.

Проаналізуйте правомірність судових рішень.

2.4. Особа звернулася до Кіровоградського окружного адміністративного суду з позовом до Світловодської міської ради, в якому просила визнати протиправними дії відповідача у незатверджені проекту землеустрою протягом встановленого Земельним кодексом України строку та визнати протиправною, скасувати лист-відмову Світловодської міської ради та зобов'язати відповідача затвердити поданий проект землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки для будівництва індивідуального гаражу. Рішенням Кіровоградського окружного адміністративного суду адміністративний позов задоволено частково: визнано протиправною бездіяльністю Світловодської міської ради щодо нерозгляду на її пленарному

засіданні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та зобов'язано відповідача не пізніше 14 днів з дня набрання цим рішенням суду законної сили розглянути на пленарному засіданні поданий проект землеустрою; у задоволенні решти позовних вимог відмовлено. Ухвалою Кіровоградського окружного адміністративного суду було задоволено заяву позивача про встановлення судового контролю за виконанням судового рішення.

В чому проявляється судовий контроль за виконанням судового рішення в адміністративній справі?

Питання для самоконтролю

- Назвіть види судових рішень в адміністративних справах.
- Який порядок набрання законної сили рішеннями та ухвалами суду першої інстанції?
- Коли набирають законної сили постанови та ухвали судів апеляційної та касаційної інстанції?
- Назвіть наслідки набрання законної сили судовим рішенням.
- Які постанови суду виконуються негайно?
- Який порядок виконання судових рішень в адміністративних справах?
- Назвіть повноваження суду при виконанні судового рішення.
- Чи може бути примирення сторін у процесі виконання?
- Назвіть підстави застосування заходів процесуального примусу.
- Який порядок застосування заходів процесуального примусу?

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refereo* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, ліве – 3,0 см, праве – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Темы рефератів-оглядів

1. Адміністративна юстиція як необхідний атрибут демократичної та правової держави.
2. Зловживання адміністративними процесуальними правами.
3. Правова природа інституту процесуальних строків у адміністративному судочинстві (законні, судові, відносні строки).
4. Одноособовий та колегіальний розгляд адміністративних справ.
5. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність органів та осіб, яким законом

надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

6. Скорочене провадження адміністративного судочинства як спеціальна процесуальна форма розгляду адміністративних справ.

7. Особливості розгляду судом адміністративної юрисдикції справ у сфері виборчого права.

8. Способи забезпечення законності й обґрунтованості судових рішень в адміністративних справах.

9. Генезис наукових поглядів щодо правової природи адміністративної юстиції.

10. Адміністративна юстиція, адміністративний процес та адміністративна юрисдикція: теоретичні та практичні питання співвідношення цих категорій як інститутів адміністративного права.

11. Суб'єктивні публічні права як об'єкт судового захисту.

12. Правова сутність поняття суб'єкта владних повноважень за Кодексом адміністративного судочинства України.

13. Процесуальне представництво у судовому адміністративному процесі.

14. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень.

15. Участь в адміністративному судочинстві третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.

16. Участь в адміністративному судочинстві третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.

17. Правова природа адміністративно-правового спору.

18. Організація діяльності адміністративних судів: проблеми та перспективи.

19. Розвиток адміністративної юстиції в незалежній Україні та створення системи адміністративних судів.

20. Принципи адміністративного судочинства України: питання теорії та практики.

21. Поняття та види доказів в судовому адміністративному процесі.

22. Загальні засади доказування в адміністративних справах.

23. Судові рішення як акти адміністративного судочинства.

24. Стадійність адміністративного судочинства.

25. Виконання судових рішень адміністративного суду як механізм забезпечення ефективності адміністративної юстиції.

26. Мирова угода в адміністративному судочинстві.

27. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів.

28. Оскарження рішень, дій та бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби.

29. Особливості розгляду адміністративних справ, пов'язаних зі спорами щодо проходження публічної служби.

30. Нормативно-правове регулювання судово-експертної діяльності в адміністративному судочинстві України.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття та ознаки адміністративного судочинства.
2. Завдання адміністративного судочинства та відмінність його від інших видів судочинства.
3. Принципи адміністративного судочинства: поняття, види, значення.
4. Зміст принципу верховенства права.
5. Характеристика принципу рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом.
6. Аналіз принципів гласності і відкритості судового процесу та його повного фіксування технічними засобами.

7. Характеристика принципів змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі.
8. Аналіз принципу обов'язковості судового рішення.
9. Характеристика принципу забезпечення права на апеляційний перегляд справи.
10. Аналіз принципу забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом.
11. Характеристика принципу розумності строків розгляду справи судом.
12. Аналіз принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами.
13. Характеристика принципу відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.
14. Предмет адміністративної юрисдикції.
15. Підсудність адміністративних справ: поняття, види.
16. Поняття та класифікація доказів в адміністративному судочинстві.
17. Поняття та види судових експертиз.
18. Види та порядок обчислення строків в адміністративному судочинстві.
19. Судові виклики, повідомлення та порядок їх надсилання.
20. Поняття адміністративної процесуальної правосуб'єктності (право- і дієдатності).
21. Класифікація учасників судового процесу.
22. Права та обов'язки учасників справи.
23. Права та обов'язки сторін.
24. Права та обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору.
25. Права та обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги на предмет спору.
26. Завдання участі у справі представника та вимоги до особи, яка може бути представником.
27. Суб'єкти права на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом.
28. Адміністративний позов: поняття, форма, зміст.
29. Відкриття провадження в адміністративній справі.
30. Поняття і завдання підготовки адміністративної справи до судового розгляду.
31. Поняття, мета і порядок проведення попереднього судового засідання.
32. Судовий розгляд справи у судовому засіданні.
33. Судовий розгляд справи у письмовому провадженні.
34. Порядок дослідження доказів.
35. Судові дебати.
36. Залишення позовної заяви без розгляду.
37. Судові рішення: поняття, види та порядок ухвалення.
38. Спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності.
39. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій.
40. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців.
41. Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.
42. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби.
43. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання.
44. Завдання апеляційної інстанції.
45. Загальна характеристика апеляційного провадження.
46. Суб'єкти та предмет апеляційного оскарження.
47. Порядок і строки апеляційного оскарження.
48. Вимоги до апеляційної скарги.
49. Апеляційний розгляд та ухвалення судового рішення.

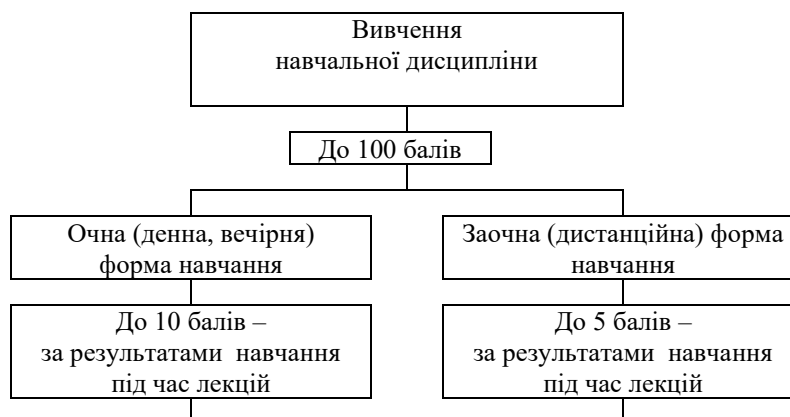
50. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на постанову суду.
51. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду.
52. Судові рішення суду апеляційної інстанції.
53. Завдання та суд касаційної інстанції.
54. Суб'єкти касаційного оскарження.
55. Порядок і строки касаційного оскарження.
56. Вимоги до касаційної скарги.
57. Касаційний розгляд та ухвалення судового рішення.
58. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.
59. Судові рішення суду касаційної інстанції.
60. Перегляд судових рішень за виключними обставинами.
61. Підстави для провадження за виключними обставинами.
62. Порядок провадження за виключними обставинами.
63. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.
64. Підстави для провадження за нововиявленими обставинами.
65. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.
66. Види судових рішень за наслідками провадження за нововиявленими обставинами.
67. Судові рішення в адміністративних справах та особливості їх виконання.
68. Набрання законної сили постановами та ухвалами суду першої інстанції.
69. Набрання законної сили постановами та ухвалами судів апеляційної та касаційної інстанції.
70. Постанови суду, які виконуються негайно.
71. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах.
72. Звернення судових рішень в адміністративних справах до примусового виконання.
73. Примирення сторін у процесі виконання.
74. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення.
75. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу.
76. Характеристика заходів процесуального примусу, що застосовуються в адміністративному судовому процесі.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Сутність поняття «адміністративне судочинство».
2. Процесуальний статус позивача.
3. Порядок провадження за виключними обставинами.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

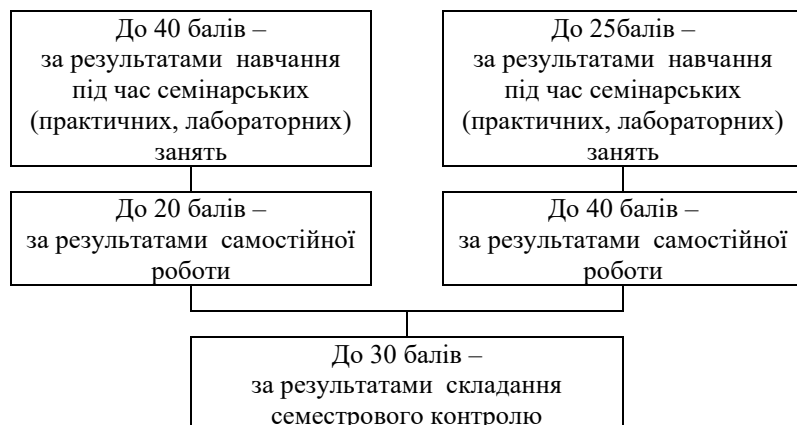

Рис. 2.1. Схема нарахування балів студентам за результатами навчання

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Денна	9	1,1	2,2	3,3	4,4	5,6	6,7	7,8	8,9	10,0

2.3. З навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	б тем	Номер теми						Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	2	2	1	2	2	10
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	10						10
	Усього балів							20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. *Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
6. Адміністративне право України: навчальний посібник. За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 84 с
7. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с.
8. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І.М. Балакарева, І.В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
9. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.
10. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): наук. - практ. посібник / Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер. та адапт. з нім. Мельник Р.; за заг. ред. Бевзенка В. К.: Алерта, 2013. 308 с.
11. Бондарчук С. А. Принципи адміністративного судочинства: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2010. 206 с.
12. Вовк П. В. Захист прав, свобод та інтересів громадян в адміністративних судах першої інстанції: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь, 2009. 200 с.
13. Гаврік Р. О. До питання про зміст поняття «право на судові оскарження рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень» в практиці Європейського суду з прав людини та в законодавстві України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія Юридичні науки*. 2018. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2018_2_11.
14. Гончаренко О. Судовий контроль за адміністративними органами: зарубіжний досвід. *Право України*. 2008. № 12. С. 98-104.
15. Гришина Н. В. Щодо розуміння принципу доступності в адміністративному судочинстві. *Вісник Харківського національного ун-ту ім. В. Каразіна. Серія «Право»*. 2012. № 1028. С. 221-223.
16. Губерська Н. Л. Адміністративний процес: сучасні підходи до визначення. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 227-232.
17. Дмитрук І. М. Адміністративний процес: навчальний посібник. Миколаїв: Олді Плюс, 2021. 164 с.
18. Іваненко Т. М. Адміністративно-правове забезпечення доступності адміністративного судочинства як складової верховенства права. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 176 с.
19. Капля О. «Адміністративна юстиція» як юридичний термін. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 108-110.
20. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.

21. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
22. Коваль М. П. Адміністративний судовий процес та особливості розгляду деяких спорів: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 216 с.
23. Ковбель М. М. Принципи перегляду судових рішень в адміністративному процесі. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 3. С. 116-121.
24. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2018. 522 с.
25. Колодій А.М. Принципи права України: монографія. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
26. Колпаков В. К. Адміністративне судочинство: співвідношення з адміністративним процесом і предметом адміністративного права. *Право України*. 2018. № 2. С. 26–38.
27. Колпаков В. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі в системі принципів адміністративного судочинства / В. Колпаков, В. Гордєєв. *Право України*. 2014. № 3. С. 47-56.
28. Колпаков В. К. Теорія і практика адміністративного судочинства: монографія / В.К. Колпаков, В. В. Гордєєв. Чернівці, 2011. 384 с.
29. Корчинський О. І. Принципи адміністративного судочинства як основа захисту прав людини і громадянина організація роботи адміністративних судів: зарубіжний досвід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія. Юридичні науки*. 2017. № 876. С. 151–156.
30. Кравчук В. М. Забезпечення права на доступ до адміністративного суду осіб, які перебувають під вартою або в місцях позбавлення волі. *Право України*. 2014. № 3. С. 57-63.
31. Кротюк О.В. Принцип офіційного з'ясування обставин у справі та його реалізація в адміністративному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2013. 224 с.
32. Міхеєв М. В. Конфліктні та неконфліктні провадження в адміністративному процесі: монографія. Одеса: Олді Плюс, 2021. 248 с.
33. Муза О. В. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного судочинства України. *Судова апеляція*. 2008. № 4 (13). С. 77-83.
34. Муза О.В. Розвиток інституту адміністративної юстиції у континентальній Європі (на прикладі Франції, ФРН, Італії). *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2011. Випуск 1(4). URL: Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizvru/2011_1/p4_17.html.
35. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. С. В. Петкова. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
36. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. За заг. ред. Журавльова Д. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 432 с.
37. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р.С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
38. Підвальна М. З. Проблеми забезпечення доступу до адміністративного суду. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2013. № 3(47). С. 380-395.
39. Підвальна М. З. Проблеми застосування принципу верховенства права. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2012. № 3 (43). С. 17 - 24.
40. Пчелін В. Б. Сучасні моделі адміністративної юстиції зарубіжних країн. *Науковий вісник Херсонського державного університету. «Серія Юридичні науки»*. 2017. Випуск 1. Том 2. С. 54-57.
41. Решота В. В. Правова природа рішень Верховного Суду України в адміністративному судочинстві у контексті забезпечення прав на справедливий суд. *Публічне право*. 2015. № 2 (18). С. 96-102.
42. Самсін І.Л. Побудова української моделі адміністративного судочинства: теоретико-

- практичні проблеми. *Право України*. 2006. № 10. С. 3-9.
43. Скрипченко В. Гласність та відкритість судового процесу у системі принципів адміністративного судочинства. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. №4. С.121-126.
 44. Скрипченко В. О. Принципи адміністративного судочинства. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.. К., 2020. 207 с.
 45. Скрипченко В. О. До питання про поняття та природу принципів адміністративного судочинства. *Європейські перспективи*. 2019. №4. С. 114-119.
 46. Скрипченко В. О. Незалежність суддів як гарантія законності в адміністративному судочинстві. 2020. №1. С. 176-178.
 47. Скрипченко В. О. Принцип змагальності сторін в адміністративному судочинстві. *Наукові записки. Серія: Право*. 2019. Випуск 6. Спецвипуск. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2019. С. 117-122.
 48. Сонюк О. В. Правовідносини у сфері адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2015. 189 с.
 49. Стеценко С. Сутність адміністративного процесу: теоретичний погляд. *Право України*. 2011. № 4. С. 39-46.
 50. Столбовий Ю. М. Зміст принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи в адміністративному судочинстві. *Вісник Запорізького національного ун-ту. Юрид. науки*. 2013. № 4. С. 129-133.
 51. Цуркан М. Французький досвід побудови адміністративних судів / М. Цуркан, К. Миронченко. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 2. С. 7-10.
 52. Шевцова Н. Застосування принципів офіційності та диспозитивності в адміністративному судочинстві під час вирішення податкових спорів. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2010. № 3. С. 43-46.
 53. Яковенко М. М. Принцип справедливості в адміністративному судочинстві України. дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2019. 210 с.

Тема 2

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
4. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.
7. Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів: Указ Президента України від 16 листопада 2004 р. № 1417/2004. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>.
8. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
9. Адміністративне право України: навчальний посібник. За заг. ред. Т. О. Коломєць.

- Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 84 с
10. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. X. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с.
 11. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І.М. Балакарева, І.В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. X. : Право, 2016. 312 с.
 12. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.
 13. Актуальні питання призначення та проведення експертиз: наук.-практ. посіб. / уклад.: А.В. Столітній, О. В. Сапін, Я. А. Соколова та ін.; за заг. ред. І. І. Присяжнюка. К.: Національна академія прокуратури України, 2017. 300 с.
 14. Бачун О. В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства: монографія / за наук. ред. А. О. Селіванова. К., 2009. 115 с.
 15. Бевзенко В. Адміністративна юрисдикція: поняття, сутність, проблеми відмежування. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2013. № 3. С. 39-53.
 16. Бевзенко В. Публічне правонаступництво: сутність, процедура та особливості. *Право України*. 2014. №3. С.75-90.
 17. Бевзенко В. М. Суб'єкти владних повноважень в адміністративному судочинстві України : дис ... д-ра юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2010, 433с.
 18. Бевзенко В. М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми: монографія. К. : Прецедент, 2010. 475 с.
 19. Бердникова Л. В. Державна податкова служба України як суб'єкт адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь, 2012. 200 с.
 20. Білуга С. В. Предметна підсудність в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2012. 209 с.
 21. Брода А. Ю. Правова допомога адвоката в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2019. 244 с.
 22. Буроменська Н. Л. Заборона зловживання правом у сфері публічно-правових відносин. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 64. С. 265-280.
 23. Ватаманюк Р. В. Інститут підсудності в адміністративному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2011. 211 с.
 24. Величко О. М. Представництво прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2019. 209 с.
 25. Гаврік Р. О. До питання про інстанційну адміністративну юрисдикцію та про властивості судових рішень, ухвалених у адміністративних справах, що набрали законної сили (у світлі прийняття нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів» та нової редакції Кодексу адміністративного судочинства). *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2017. Випуск 5. С. 194-198.
 26. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Особливості розгляду справ за правилами спрощеного провадження у адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 393-395.
 27. Джабурія О. В. Компетенція адміністративних судів щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень Україні: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2014. 204 с.
 28. Джафарова М. В. Представництво в адміністративному судочинстві України. *Форум права*. 2016. № 2. С. 115-120.
 29. Джафарова М. В. Суб'єкт владних повноважень: теоретичні та прикладні проблеми визначення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні*

- науки. Випуск 1. Том. 2. 2017. С. 30–33.
30. Дмитрук І. М. Адміністративний процес: навчальний посібник. Миколаїв: Олді Плюс, 2021. 164 с.
 31. Желтобрюх І. Л. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність та адміністративно-процесуальний статус сторін (теоретичні аспекти співвідношення). *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: «Юридичні науки»*. 2020. № 4. Т. 31 (70). С. 128–133.
 32. Желтобрюх І. Л. Адміністративно-процесуальний статус сторін в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики : дис. ... д-ра. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2020. 443 с.
 33. Желтобрюх І. Л. Сторона справи як учасник адміністративного процесу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 3. Т. 1. 133–137.
 34. Завальнюк І. В. Спрошене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2017. 22 с.
 35. Заяць В. Сутність процесуального представництва у судовому адміністративному процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 81-83.
 36. Заяць В. С. Правове регулювання участі представника у судовому адміністративному процесі: автореферат дис... канд. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь, 2011. 20 с.
 37. Зелінська Я. С. Зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві: теоретичні та практичні аспекти. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 15. С. 71–77.
 38. Зозуля І. В. Роженко Д. В. Судовий розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження: ознаки та сутність. *Європейські перспективи*. 2013. № 9. С. 87-92.
 39. Іваненко Т. М. Доступність адміністративного судочинства в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2020. № 47. С.95-99.
 40. Ільків Н. В. Представництво прокуратурою інтересів у справах про примусове відчуження об'єктів нерухомості з мотивів суспільної необхідності. *Адміністративне право і процес*. 2014. №10. С.165-174.
 41. Камишкова Я. Компетенція експерта та спеціаліста під час доказування в адміністративному судочинстві. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2012. С.1. С.50-58.
 42. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
 43. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
 44. Ковалів М. В., Стахура І. Б. Принципи адміністративного судочинства: поняття, зміст, система. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Юридична*. 2014. Вип. 4. С. 174–184.
 45. Коваль М. П. Адміністративний судовий процес та особливості розгляду деяких спорів: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 216 с.
 46. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М.М. Ясинка. Київ: Алерта, 2018. 522 с.
 47. Колісник С. А. Витрати, пов'язані із розглядом справ адміністративними судами в Україні. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 206 с.
 48. Колісник С. А., Тильчик В. В. Правова природа витрат, пов'язаних із розглядом справ адміністративними судами в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 17. С. 143–150.
 49. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 185 с.

50. Коцій О. В. Суб'єкти, які не наділені владними повноваженнями, як відповідачі в адміністративному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2012. 195 с.
51. Кравцова Т. М., Петрова Н. О. Сутність та зміст предметної юрисдикції адміністративних судів України. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Вип. 2. Т. 1. С. 159–164.
52. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с.
53. Міхеєв М. В. Конфліктні та неконфліктні провадження в адміністративному процесі: монографія. Одеса: Олді Плюс, 2021. 248 с.
54. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / І.Х. Темкіжев та ін. / за заг. ред. І.Х. Темкіжева, Голови Вищ. адмін. суду України ; Вищ. адмін. суд України. К. : Юрінком Інтер, 2012. 718 с.
55. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. С. В. Петкова. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
56. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. За заг. ред. Журавльова Д. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 432 с.
57. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р. С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
58. Пащенко К. С. Інститут судових витрат в адміністративному судочинстві. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 5. С. 52–59.
59. Пащенко К.С. Оновлений законодавчий підхід до інституту судових витрат в адміністративному судочинстві України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 2. С. 41–46.
60. Пащенко К. С. Правове регулювання судових витрат в адміністративному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук/ спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2012. 20 с.
61. Погодіна Г. Теоретичні аспекти представництва прокурором інтересів громадян і держави в судах. *Вісник прокуратури України*. 2013. № 4. С. 30.
62. Поліщук В. Ю. Зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 206 с.
63. Поліщук В. Ю. Необґрунтована заява про відвід судді як зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві. *Держава та регіони. Серія Право*. 2020. № 4(70). Т. 2. С. 48–54.
64. Поліщук В. Ю. Правосуддя і зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві: іноземний та український досвід. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 5(33). Vol. 3. С. 216–221.
65. Пундас-Шушлебін К. Ю. Суб'єкт владних повноважень як відповідач у справах адміністративної юрисдикції : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2013. 212 с.
66. Пчелін В. Б. Експерт як суб'єкт адміністративних процесуальних правовідносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 2. С. 133-137.
67. Пчелін В. Б. Зміст та особливості публічно-правових спорів, розгляд і вирішення яких віднесено до юрисдикції адміністративних судів України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. С. 128-132.
68. Пчелін В. Б. Класифікація суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 178-182.
69. Пчелін В. Б. Перекладач як суб'єкт адміністративно-процесуальних правовідносин. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3 (62). С. 179–187.
70. Пчелін В. Б. Помічник судді як суб'єкт адміністративних процесуальних правовідносин.

- Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. Вип. 5-2. Т. 4. С. 95–97.*
71. Пчелін В. Б. Правові засади діяльності секретаря судового засідання в адміністративному судочинстві України. *Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 4. С. 143–146.*
 72. Пчелін В. Б. Правові засади діяльності служби судових розпорядників. *Право і Безпека. 2014. № 2 (53). С. 57–61.*
 73. Пчелін В. Б. Правові засади організації адміністративного судочинства України. *Молодий вчений. 2016. № 8 (35). С. 103–106.*
 74. Пчелін В. Б. Правоохоронні органи як суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин із правовим статусом позивача. *Форум права. 2017. № 5. С. 336-341. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_53.pdf*
 75. Пчелін В. Б. Свідок як суб'єкт адміністративних процесуальних правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2016. № 21. С. 59-61.*
 76. Пчелін В. Б. Сторони як суб'єкти адміністративного судочинства України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. № 29-2. Т. 4/2. С. 104–107.*
 77. Пчелін В. Б. Сутність та ознаки суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Вип. 6-2. С. 178–180.*
 78. Пчелін В. Б. Сутність та особливості реалізації адміністративних процесуальних повноважень сторонами адміністративного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2013. Спеціальний випуск. Т. 3. Ч. 1. С. 108–111.*
 79. Пчелін В. Б. Сутність, особливості та завдання організації адміністративного судочинства України. *Право і суспільство. 2017. № 2. С. 113-117.*
 80. Пчелін В. Б. Треті особи як суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин. *Visegrad journal on human rights. 2016. № 3. С. 147–151.*
 81. Пчелін В. Б. Поняття, види й особливості процесуального представництва в адміністративному судочинстві України. *Прикарпатський юридичний вісник. 2015. Вип. 3 (9). Т. 2. С. 141–144.*
 82. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с.
 83. Рой О. В. Правові акти суб'єктів владних повноважень як предмет публічно-правового спору. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2019. 269 с.
 84. Сідей Я. Я. Залучення громадянином третіх осіб при розгляді адміністративних спорів. Я.Я. Сідей, О.А. Селіванов. *Публічне право. 2015. № 1. С. 71-78.*
 85. Сидор Н. Т. Правове регулювання заходів процесуального примусу в адміністративному процесі. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2021. 208 с.
 86. Ситников О.Ф. Правовий статус позивача в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 198 с.
 87. Скочиляс-Павлів О. В., Сидор Н. Т. Підходи до класифікації суб'єктів адміністративного судочинства в Україні. *Європейські перспективи. 2021. № 1. С. 53–59.*
 88. Смокович М. І. Визначення юрисдикції адміністративних судів та розмежування судових юрисдикцій: монографія. К. : Юрінком Інтер, 2012. 304 с.
 89. Соболева І. В. Прокурор в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 198 с.
 90. Татьков В. Публічно-правовий спір і адміністративно-правовий спір: їх співвідношення.

Право України. 2014. № 2. С. 211-219.

91. Тимошенко К. О. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2012. 224 с.
92. Топор І. В. Теоретико-правова характеристика процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2014. 226 с.
93. Трещова О. До проблеми зловживання суб'єктивними процесуальними правами в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 10. С. 47-51.
94. Умнова О. Дослідження та оцінка доказів в адміністративному судочинстві. *Юридичний вісник України*. 2007. № 47, 24-30 листопада.
95. Умнова О. В. Класифікація доказів в адміністративному судочинстві України. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2009. № 3 (46). С. 201-206.
96. Хлібороб Н. Є. Суб'єкт владних повноважень як сторона у публічно-правовому спорі: теоретичні та прикладні проблеми визначення. *Вісник Львів. ун-тету. Серія юрид.* 2011. Вип. 54. С.188-194.
97. Шинкар Т. І. Принципи адміністративного судочинства як основні вимоги справедливого розгляду і вирішення адміністративних справ. *Митна справа*. 2012. № 1(79). Ч. 2. Кн. 1. С. 345–350.
98. Щавінський В. Р. Держава як відповідач в адміністративному процесі. *Публічне право*. 2015. № 3 (19). С.137-143.
99. Щавінський В. Р. Держава як позивач у адміністративному процесі: сутність та відповідність природі адміністративної юстиції. *Публічне право*. 2015. № 4 (20). С. 103-108.

Тема 3

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: www.reyestr.court.gov.ua.
6. База правових позицій. URL: <https://lpd.juscourt.com>
7. Адміністративне право України: навчальний посібник. За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 84 с.
8. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с.
9. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І.М. Балакарева, І.В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
10. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.
11. Базов В. Форми провадження в адміністративному судочинстві: питання визначення та класифікації. *Право України*. 2012. №1-2. С.353-361.
12. Беляневич О. А. До питання про адміністративний позов. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 138–147.
13. Білуга С. С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2015. 250 с.
14. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення

- адміністративних спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2019. 242 с.
15. Бойко В. Б. Забезпечення доступу до правосуддя на стадії пред'явлення позову. *Форум права*. 2016. № 2. С. 11-17.
 16. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Врегулювання спору за участю судді: проблеми та перспективи застосування. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67–68. С. 62–70.
 17. Бородін М. Конституційне право громадянина на звернення до суду за захистом своїх прав. *Право України*. 2000. № 8. С. 65-67.
 18. Бринцева Л. В. Адміністративно-правові спори: загальна характеристика та адміністративний порядок їх вирішення : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2012. 223 с.
 19. Вовк П. В. Захист прав, свобод та інтересів громадян в адміністративних судах першої інстанції: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь, 2009. 200 с.
 20. Гаврік Р. О. До питання про вимоги, які ставляться до судових рішень у адміністративних справах, ухвалених у формі постанови, рішення або ухвали. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія Юридичні науки*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadrscurn_2017_1_8.
 21. Гаврік Р. О. До питання про поняття судового рішення у адміністративній справі. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2016. Випуск 5. Том 2. С. 27-30.
 22. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Особливості розгляду справ за правилами спрощеного провадження у адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 393-395.
 23. Гаврік Р. О. Проблемні питання визначення складу вступної частини судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Eurasian academic research journal: multilanguage science journal*. 2016. № 1. С. 68-72.
 24. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень . *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106.
 25. Гебеш С. А. Відкриття провадження в адміністративній справі як стадія адміністративного судочинства. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород, 2021. 251 с.
 26. Гебеш С. А. Етапи відкриття провадження в адміністративній справі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 6 С. 71–75.
 27. Гебеш С. А. Проблемні аспекти правового регулювання подання позову в адміністративному судочинстві України. *Держава та регіони*. Серія: 226 Право. 2021. № 1. С. 93–98.
 28. Гнап Д. Д. Відкриття провадження в адміністративній справі як стадія адміністративного процесу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 111–114.
 29. Гнап Д. Д. Деякі аспекти реалій звернення до суду, створених новою редакцією Кодексу адміністративного судочинства України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 1. С. 219-223.
 30. Гнап Д. Д. Послідовність дій судді після одержання позовної заяви. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 2. С. 38–41.
 31. Гнап Д. Д. Процесуальні аспекти залишення позовної заяви без руху в адміністративній справі. *Університетські наукові записки*. 2017. № 62. С. 71–78.
 32. Джуринський О. Деякі питання забезпечення адміністративного позову. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 2. С. 54–58.
 33. Дмитрук І. М. Адміністративний процес: навчальний посібник. Миколаїв: Олді Плюс, 2021. 164 с.

34. Завальнюк І. В. Спрощене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2017. 22 с.
35. Кармаза О. О. Інститут урегулювання спору за участю судді в цивільному, господарському та адміністративному процесах України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 3. том 1. 2018. С. 37-42.
36. Картузова І. О. Поняття, елементи та види адміністративного позову. *Юридичний Вісник*. 2013. № 3. С. 94–100.
37. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
38. Кіт Х. Підготовче провадження як стадія адміністративного процесу: загальна характеристика. *Вісник Львівського університету. Серія юрид.* 2013. Вип. 58. С. 135-139.
39. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
40. Коваль М. П. Адміністративний судовий процес та особливості розгляду деяких спорів: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 216 с.
41. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2018. 522 с.
42. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород. 2019. 242 с.
43. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с.
44. Міхеєв М. В. Конфліктні та неконфліктні провадження в адміністративному процесі: монографія. Одеса: Олді Плюс, 2021. 248 с.
45. Мостова Н. В. Позов в адміністративному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2014. 20 с.
46. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. С. В. Петкова. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
47. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. За заг. ред. Журавльова Д. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 432 с.
48. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р. С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
49. Пищида В. М. Предмет, підстави та зміст адміністративного позову щодо незаконного використання та розпорядження публічним майном. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Вип. 42. С. 189–192.
50. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с.
51. Середа В. В. Публічно-правова скарга як засіб захисту особи від незаконних дій або бездіяльності публічної адміністрації : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2010. 208 с.
52. Ситніков О. Ф. Особливості правового положення позивача в адміністративному судочинстві. *Форум права*. 2012. № 4. С. 819-823.
53. Смокович М. Скорочене провадження в адміністративній справі: проблеми та перспективи. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2011. № 3. С.19-21.
54. Труш М. Вимоги до судового рішення в адміністративній справі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 58. С. 170-175.
55. Труш М. І. Судове рішення в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів,

2017. 219 с.

56. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів. 2018. 219 с.

Тема 4

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Виборчий кодекс України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>.
6. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>
7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року. *Законодавство України*. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_945/
9. Адміністративне право України: навчальний посібник. За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 84 с.
10. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с.
11. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І.М. Балакарева, І.В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
12. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.
13. Бачеріков О. В. Адміністративне судочинство у справах пов'язаних із виборчим процесом України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2011. 202 с.
14. Божко Ю. В. Правові аспекти розгляду податкових спорів в адміністративному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 214 с.
15. Гаврік Р. О. До питання про прикладні проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за незаконне перетинання державного кордону (у справах про подвійне громадянство). *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 112-116. URL: http://par-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/PAP_2_2020-1.pdf
16. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Особливості розгляду справ за правилами спрощеного провадження у адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 393-395.
17. Гаврік Р. О., Демчик Н. П. Проблеми забезпечення адміністративно-правового режиму тимчасово окупованої території України в діяльності прикордонних підрозділів (в контексті наявної практики у справах про адміністративні правопорушення та справах адміністративного судочинства). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. № 67. С. 180-184.
18. Гаврік Р. О. Практичні особливості вирішення справ за участю Державної прикордонної служби України у спорах щодо проходження публічної служби. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 248-251. URL: http://par.in.ua/4_2018/71.pdf.
19. Гаврік Р. О. Проблемні питання практики перегляду постанов у справах про

- відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень. *Eurasian academic research journal: multilanguage science journal*. 2018. № 6 (24). С. 71-80
20. Дмитрук І. М. Адміністративний процес: навчальний посібник. Миколаїв: Олді Плюс, 2021. 164 с.
 21. Завальнюк І. В. Спрошене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 22 с.
 22. Зозуля І. В. Роженко Д.В. Судовий розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження: ознаки та сутність. *Європейські перспективи*. 2013. № 9. С. 87-92.
 23. Зицик С. Правовий механізм оскарження рішень органів Державної податкової служби. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 4. С. 40-43.
 24. Ільків Н. В. Представництво прокуратурою інтересів у справах про примусове відчуження об'єктів нерухомості з мотивів суспільної необхідності. *Адміністративне право і процес*. 2014. №10. С.165-174.
 25. Ільков В. Застосування джерел права в адміністративному судочинстві під час розгляду справ щодо видворення іноземців та осіб без громадянства. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2013. № 3. С.14-24.
 26. Ківалов С. В. Вибірчий спір як різновид публічно-правового спору. Наукові праці Одеської національної юридичної академії / гол. ред. С. В. Ківалов. 2011. Т. 10. С. 7–19.
 27. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
 28. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
 29. Коваль М. П. Адміністративний судовий процес та особливості розгляду деяких спорів: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 216 с.
 30. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М.М. Ясинка. Київ: Алерта, 2018. 522 с.
 31. Козій І. С. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування у судовому порядку України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса» 2013. 230 с.
 32. Красовська А. В. Особливості адміністративного судочинства у справах про припинення юридичних осіб за позовами суб'єктів владних повноважень: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2013. 208 с.
 33. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с.
 34. Марченко О. О. Деякі питання розв'язання адміністративними судами спорів з приводу публічної служби за позовами помічників суддів. *Науковий вісник Ужгородського національного ун-ту. Серія «Право»*. 2014. Вип. 29. Том.2. С.93-97.
 35. Міхеєв М. В. Конфліктні та неконфліктні провадження в адміністративному процесі: монографія. Одеса: Олді Плюс, 2021. 248 с.
 36. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. С.В. Петкова. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
 37. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. За заг. ред. Журавльова Д. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 432 с.
 38. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р.С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
 39. Підвальна М. З. Особливості реалізації принципу верховенства права при розгляді адміністративних справ з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. *Публічне право*. 2012. № 2 (6). С. 295-301.
 40. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд.

- юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с.
41. Самсін І. Л. Адміністративне судочинство як механізм захисту прав учасників виборчого процесу. *Вісник Верховного Суду України*. 2006. № 2. С. 2-12.
 42. Самсін І. Л. Судовий розгляд справ про вибори (продовження). *Вибори та демократія*. 2007. № 1 (11). С. 4-24.
 43. Самсін І. Л. Судовий розгляд справ про вибори. *Вибори та демократія*. 2006. № 4 (10). № 49-60. С. 42-51.
 44. Сівер А., Гаврік Р. Особливості вирішення справ щодо затримання і примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за участю службових осіб Державної прикордонної служби України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія Юридичні науки*. 2019. № 4. URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/legal/article/view/306>.
 45. Смокович М. І. Правове регулювання розгляду виборчих спорів: теоретичний і практичний аспект: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 576с.
 46. Теоретичні та прикладні проблеми захисту інтересів Державної прикордонної служби України в судових органах України та інших держав : колективна монографія / В. Л. Зьолка, Р. О. Гаврік та ін. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2019. 176 с.
 47. Цуркан М. І. Особливості судового розгляду спорів щодо проходження публічної служби в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. 12.00.07. Одеса, 2009. 231 с.
 48. Щавинський В. Р. Захист інтересів держави в адміністративному судочинстві. дис. докт. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2017. 402 с.
 49. Яковенко Є. О. Оскарження рішень органів державної податкової служби України в порядку здійснення адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2013. 191 с.

Тема 5

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Адміністративне право України: навчальний посібник. За заг. ред. Т. О. Коломоець. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 84 с
6. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с.
7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І.М. Балакарева, І.В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
8. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.
9. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2019. 242 с.
10. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень . *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106.
11. Журавльов Д. В. Оскарження судових рішень у адміністративному судочинстві України / Д.В. Журавльов, К.І. Чижмарь. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 224 с.

12. Кармаза О. О. Інститут урегулювання спору за участю судді в цивільному, господарському та адміністративному процесах України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 3. том 1. 2018. С. 37-42.
13. Кармазіна Л. П. Правовий статус відповідача під час перегляду рішень у справах про адміністративні правопорушення адміністративними судами. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2015. 204 с.
14. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
15. Коваль М. П. Адміністративний судовий процес та особливості розгляду деяких спорів: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 216 с .
16. Ковбель М. М. Принципи перегляду судових рішень в адміністративному процесі. *Адміністративне право і процес*. 2013. №3. С.116-121.
17. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2018. 522 с.
18. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород. 2019. 242 с.
19. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с.
20. Кукурудз Р. О. Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Р.О. Кукурудз; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2010. 20 с.
21. Кукурудз Р. О. Особливості інституту апеляції в адміністративно-деліктному процесі. *Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 46. К. : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2009. С. 236-243.
22. Кукурудз Р.О. Поняття та сутність інституту апеляції в адміністративно-юрисдикційному процесі. *Митна справа*. 2009. № 4 (частина 2). С. 190-195.
23. Міхеєв М. В. Конфліктні та неконфліктні провадження в адміністративному процесі: монографія. Одеса: Олді Плюс, 2021. 248 с.
24. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. С. В. Петкова. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
25. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. За заг. ред. Журавльова Д. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 432 с.
26. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р. С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
27. Оскарження судових рішень і ухвал в системі адміністративного судочинства України. Зразки документів, судова практика, актуальне законодавство. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 272 с.
28. Підвальна М. З. Доступ до суду касаційної інстанції в адміністративних справах. *Бюлетень моніторингу законодавства України / Загальна редакція В.О. Зайчука*. Вип. 5. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2014. С. 232-251.
29. Роженко Д. В. Касаційний розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2013. № 3. С. 46.
30. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с.
31. Самсін І. Л. Провадження за винятковими обставинами в адміністративному судочинстві з огляду на практику Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 6 (118). С. 42-47.
32. Труш М. Вимоги до судового рішення в адміністративній справі. *Вісник Львівського*

- університету. Серія Юридична. 2013. Вип. 58. С. 170–175.
33. Труш М. І. Структура судового рішення в адміністративній справі. *Вісник Львівського університету. Серія Юридична*. 2016. Вип. 62. С. 128–137.
 34. Труш М. І. Судове рішення в адміністративному процесі: дис.. ... канд.. юрид. наук: спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2017. 219 с.
 35. Цвіркун Ю. І. До питання повноважень адміністративних судів під час вирішення справ щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності колегіальних суб'єктів публічної адміністрації. *Адміністративне право і процес*. 2017. № 2(20). С. 59–68
 36. Цвіркун Ю. І. Оскарження в адміністративному судочинстві рішень, дій та бездіяльності такого колегіального суб'єкта публічної адміністрації, як Центральна виборча комісія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. № 41. Т. 2. С. 87–91.
 37. Цвіркун Ю. І. Розгляд та вирішення в адміністративному судочинстві справ про оскарження рішень, дій та бездіяльності колегіальних суб'єктів публічної адміністрації. Дис. ... докт.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 545 с.

Тема 6

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1404-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 24. Ст. 207; *Відомості Верховної Ради України*. 2016. - № 30. Ст. 542.
2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1403-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Адміністративне право України: навчальний посібник. За заг. ред. Т. О. Коломощ. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 84 с.
5. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с.
6. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І.М. Балакарева, І.В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
7. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.
8. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень . *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106.
9. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Каргузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
10. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
11. Коваль М. П. Адміністративний судовий процес та особливості розгляду деяких спорів: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 216 с .
12. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2018. 522 с.
13. Кузьмишин В. Шляхи забезпечення безумовного виконання судових рішень. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2010. № 4. С.24-29.
14. Міхєєв М. В. Конфліктні та неконфліктні провадження в адміністративному процесі: монографія. Одеса: Олді Плюс, 2021. 248 с.
15. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. С. В. Петкова. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
16. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. За заг.

- ред. Журавльова Д. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 432 с.
17. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р. С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
 18. Перепелюк В. Деякі питання примусового виконання судових рішень у справах «особа проти суб'єкта владних повноважень». *Право України*. 2010. № 1. С. 41-53.
 19. П'ятницький А. В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Суми, 2018. 225 с.
 20. Сасевич О. Контроль за виконанням судових рішень у порядку адміністративного судочинства крізь призму практики Європейського суду з прав людини. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2013. № 3. С.14-24.
 21. Сасевич О. М. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. 2014. 197 с.
 22. Цвіркун Ю. І. Проблемні питання виконання судових рішень колегіальними суб'єктами публічної адміністрації у справах, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 1. С. 80–91

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> - Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> - Офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> - Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. <https://minjust.gov.ua/> - Веб-портал Міністерства юстиції України
5. <https://dsa.court.gov.ua/dsa/> - Веб-портал Державної судової адміністрації України
6. <http://www.reyestr.gourt.gov.ua> - Єдиний державний реєстр судових рішень
7. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/ - Веб-портал Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
8. <http://vasu.gov.ua> - Веб-сайт Вищого адміністративного суду України
9. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> - Веб-сайт Верховного Суду
10. <http://www.vaas.gov.ua> - Веб-сайт Сьомого апеляційного адміністративного суду (Вінницького апеляційного адміністративного суду)
11. <http://kaas.gov.ua> - Веб-сайт Шостого апеляційного адміністративного суду (Київського апеляційного адміністративного суду)
12. <https://adm.ko.court.gov.ua/sud1070/> - Веб-сайт Київського окружного адміністративного суду
13. <http://www.kmoas.gov.ua> - Веб-сайт Хмельницького окружного адміністративного суду
14. <http://nbuv.gov.ua/> - Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
15. <http://gntb.gov.ua/ua/> - Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
16. <http://www.ounb.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
17. <http://www.adm.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
18. <http://km-oblrada.gov.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
19. <http://www.khmelnysky.com/> - Веб-сайт Хмельницької міської ради
20. <http://www.univer.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

